

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Poznań, dnia 2 października 2015 r.

Poz. 5598

UCHWAŁA NR X/71/2015 RADY GMINY KAWĘCZYN

z dnia 25 września 2015 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Kawęczyn na lata 2015-2018

Na podstawie art. 7 ust 1 pkt 9 i art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2013 r., poz. 594 z późn. zm.) oraz art. 87 ust. 1, 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r., poz. 1446 z późn. zm.) Rada Gminy Kawęczyn, po zasięgnięciu opinii Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu, uchwała, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018” stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Kawęczyn.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Przewodniczący
Rady Gminy Kawęczyn
(-) Piotr Gebler

**GMINNY PROGRAM OPIEKI
NAD ZABYTKAMI
GMINY KAWĘCZYN
NA LATA 2015 - 2018**

**OPRACOWANIE:
Jakub Danielski
ewidencjazabytkow@gmail.com**

KAWĘCZYN, MARZEC 2015

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

Spis treści

1. Wstęp	3
2. Podstawa prawna opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami	4
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	5
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	14
4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	14
4.2. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	17
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.....	22
5.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami na lata 2015 - 2018 z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy.....	22
5.2. Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy.....	28
5.2.1. Charakterystyka gminy	28
5.2.2. Zarys historii obszaru gminy.....	30
5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony.....	32
5.3.1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków	33
5.3.2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków ruchomych w gminie Kawęczyn.....	33
5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków.....	35
5.5. Zabytki archeologiczne	38
5.6. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy	49
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń	59
7. Założenia programowe.....	63
7.1. Priorytety, kierunki działań i zadania Gminnego programu opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn.....	63
8. Instrumentarium realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami.....	67
9. Zasady oceny realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn.....	68
10. Źródła finansowania Gminnego programu opieki nad zabytkami	69
10.1. Dotacje	70
10.2. Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego	75
10.3. Środki europejskie	76
11. Realizacja i finansowanie przez gminę Kawęczyn zadań z zakresu ochrony zabytków.....	81
12. Bibliografia.....	84
13. Spis tabel, zdjęć	85

1. Wstęp

Przedmiotem Gminnego programu opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn jest problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego gminy Kawęczyn. Celem tego opracowania jest określenie głównych zadań i kierunków działań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami. Niniejsze opracowanie sporządzono zgodnie z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. 2014 poz. 1446) oraz z wytycznymi Narodowego Instytutu Dziedzictwa. Program ten stanowi kontynuację opracowanego Gminnego programu opieki nad zabytkami dla gminy Kawęczyn na lata 2008 - 2011, który został przyjęty uchwałą nr XXI/103/08 przez Radę Gminy Kawęczyn dnia 30 października 2008 r.

Gminny program opieki nad zabytkami sporządzany jest przez Wójta, a następnie po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zostaje przyjęty przez Radę Gminy w Kawęczynie. Program ogłaszany jest w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego. Sporządza się go na okres 4 lat, natomiast co 2 lata Wójt przedstawia Radzie Gminy sprawozdanie z wykonania programu.

Gminny program opieki nad zabytkami nie jest aktem prawa miejscowego, natomiast stanowi dokument uzupełniający dotychczas przyjęte akty prawa miejscowego, uwzględniając zadania z zakresu opieki nad zabytkami. Określa sposób ich realizacji, poprzez stosowne działania organizacyjne i finansowe oraz upowszechniające wiedzę o zabytkach.

Gminny program opieki nad zabytkami ma również pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe gminy. Wskazane w programie działania ukierunkowane są na poprawę stanu zabytków, ich rewaloryzację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców i turystów. Gminny program opieki nad zabytkami, między innymi poprzez działania edukacyjne, ma też budzić w lokalnej społeczności świadomość wspólnoty kulturowej, roli i znaczenia lokalnych wartości i wspólnych korzeni. Wspólna dbałość o zachowanie wartości kulturowych wzmacnia poczucie tożsamości, wspiera identyfikację jednostki z tzw. małą ojczyzną.

2. Podstawa prawna opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami

Podstawę prawną opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami stanowi ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. 2014 poz. 1446), która mówi o obowiązku sporządzania przez samorządy wojewódzkie, powiatowe oraz gminne, na okres czterech lat programu opieki nad zabytkami.

W omawianej ustawie zdefiniowano zabytki jako nieruchomości lub ruchomości, ich zespoły lub części, stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zasadniczo wyróżniane są trzy typy zabytków:

- nieruchome,
- ruchome,
- archeologiczne.

Innymi elementami dziedzictwa kulturowego podlegającymi ochronie są:

- historyczne układy urbanistyczne lub ruralistyczne,
- historyczne zespoły budowlane,
- krajobraz kulturowy,
- otoczenie zabytku.

W świetle ustawy ochrona zabytków to aktywność administracji publicznej, która ma na celu stworzenie sprzyjających okoliczności prawnych, finansowych i organizacyjnych, służących zachowaniu, zagospodarowaniu i utrzymaniu zabytków, zapobieganie zagrożeniom, niszczeniu, niewłaściwemu użytkowaniu, uszczupleniu zasobów zabytków, a także kontroli stanu zachowania i przeznaczenia zabytków oraz uwzględnianie tych zadań w kształtowaniu polityki planistycznej i środowiskowej. Terminem opieka nad zabytkami ustawa obejmuje działania właścicieli zabytków, które tworzą warunki dla naukowego badania zabytków, prowadzenia przy nich prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, zabezpieczenia i utrzymania ich samych oraz ich otoczenia w jak najlepszym stanie oraz popularyzowania i upowszechniania wiedzy o nich. W ustawie określono kwestie związane z ochroną i zarządzaniem dziedzictwem kulturowym, a szczególnie zagadnienia tworzenia krajowego programu ochrony i opieki nad zabytkami, organizację organów ochrony zabytków (zadania i kompetencje w zakresie ochrony zabytków wykonuje Generalny Konserwator Zabytków w imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego oraz Wojewódzcy Konserwatorzy Zabytków działający w imieniu wojewodów), zakres i formy ochrony zabytków (którymi są: wpisanie do rejestru zabytków, uznanie za pomnik historii, utworzenie parku kulturowego oraz ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego), a także zasady finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru. Zapisy ustawy, zwłaszcza w punktach dotyczących form ochrony zabytków, są komplementarne do zapisów ustaw o samorządzie terytorialnym (o planowaniu przestrzennym oraz o ochronie przyrody). Ponadto, ustawa dookreśla zakres

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

zadań dotyczących ochrony zabytków i opieki nad nimi administracji samorządu gminnego i powiatowego.

Art. 87 ust. 2 cytowanej ustawy, wyznacza cele opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami i są one następujące:

1. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
2. Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
3. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
4. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
5. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
6. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
7. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Obowiązujące uregulowania prawne, dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zostały zawarte w:

- **Konstytucji RP** (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. - Dz. U. nr 78 poz. 483, ze zm.) w przepisach:
 - **Art. 5:** „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”.
 - **Art. 6 ust. 1:** „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju oraz (...) udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym”.
 - **Art. 86:** „Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa”.

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

- **Ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (t. j. Dz. U. 2014 poz. 1446), która jest głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce. Przy opracowaniu programu opieki nad zabytkami należy uwzględnić przepisy tej ustawy, takie jak:

- **Art. 3:** definiuje podstawowe pojęcia użyte w ustawie, takie jak: zabytek, zabytek nieruchomy, zabytek ruchomy, zabytek archeologiczny, instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami, prace konserwatorskie, prace restauratorskie, roboty budowlane, badania konserwatorskie, architektoniczne, archeologiczne, historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny, historyczny zespół budowlany, krajobraz kulturowy, otoczenie zabytku.

W tym miejscu należy wyjaśnić pojęcie zabytku. Zabytek, jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, które są dziełem człowieka lub związane są z jego działalnością. Stanowią one świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

- **Art. 4:** objaśnia, że ochrona zabytków polega na podejmowaniu w szczególności przez organy administracji publicznej działań mających na celu: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie; zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków; udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków; przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę; kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków; uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”.

- **Art. 5:** określa, w sposób otwarty, kwestię opieki nad zabytkami: „Opieka nad zabytkami sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza i polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków naukowego badania i dokumentowania zabytku; prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku; zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości; popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury”.

- **Art. 6:** klasyfikuje w układzie rzeczowym przedmioty ochrony i zarazem stanowi szczegółową definicję zabytku:

„1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi,
- b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- c) dziełami architektury i budownictwa,

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

- d) dziełami budownictwa obronnego,
 - e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
 - f) cmentarzami,
 - g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
 - h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 2) zabytki ruchome będące, w szczególności:
- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
 - b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
 - c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
 - d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
 - e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach;
 - f) instrumentami muzycznymi,
 - g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
 - h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:
- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
 - b) cmentarzyskami,
 - c) kurhanami,
 - d) relikwiami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.
2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej”.
- **Art 7:** reguluje następujące formy ochrony zabytków:
- 1) Wpis do rejestru zabytków, który dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi Wojewódzki Konserwator Zabytków.
 - 2) Uznanie za pomnik historii, zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru lub parku kulturowego o szczególnej wartości dla kultury przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego.
 - 3) Utworzenie parku kulturowego, w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Park kulturowy

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

może utworzyć, na podstawie uchwały, rada gminy po zasięgnięciu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

4) Ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego. Dotyczą w szczególności: zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków i ich otoczenia, innych zabytków nieruchomości znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się również, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Rejestr zabytków - dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi Wojewódzki Konserwator Zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku. Wpis do rejestru historycznego układu urbanistycznego, ruralistycznego lub historycznego zespołu budowlanego nie wyłącza możliwości wydania decyzji o wpisie do rejestru wchodzących w skład tych układów lub zespołu zabytków nieruchomości. Wpisanie zabytku nieruchomego do rejestru ujawnia się w księdze wieczystej danej nieruchomości na wniosek Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, na podstawie decyzji o wpisie do rejestru tego zabytku. Wpisy do rejestru są wolne od opłat. Skreślenie z rejestru zabytków następuje na wniosek właściciela zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy lub z urzędu, na podstawie decyzji ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Na podstawie decyzji Wojewódzki Konserwator Zabytków występuje z wnioskiem o wykreślenie wpisu z księgi wieczystej i z katastru nieruchomości. Informacja o skreśleniu ogłoszona jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Wykreślenia wolne są od opłat. Zabytek ruchomy wpisuje się do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków- na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki Konserwator Zabytków może wydać decyzję o wpisie z urzędu- w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę.

Pomnik historii - Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w drodze rozporządzenia, może uznać za pomnik historii zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury, określając jego granice. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może złożyć wniosek, o którym mowa w ust. 1, po uzyskaniu opinii

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

Rady Ochrony Zabytków. Cofnięcie uznania zabytku nieruchomego za pomnik historii następuje w trybie przewidzianym dla jego uznania. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może przedstawić Komitetowi Dziedzictwa Światowego wniosek o wpis pomnika historii na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego UNESCO w celu objęcia tego pomnika ochroną na podstawie Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego.

Park kulturowy - jest formą ochrony zabytków. Tworzony jest w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Park może być powoływany przez radę gminy, po zasięgnięciu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

- **Art. 16 ust. 1:** wskazuje radę gminy, jako organ tworzący park kulturowy, w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Jest on tworzony na podstawie uchwały, po zasięgnięciu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Uchwała określa nazwę parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia, w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków sporządza plan ochrony parku kulturowego, który wymaga zatwierdzenia przez radę gminy. W celu realizacji zadań związanych z ochroną parku kulturowego rada gminy może utworzyć jednostkę organizacyjną do zarządzania parkiem. Park kulturowy przekraczający granice gminy może być utworzony i zarządzany na podstawie zgodnych uchwał rad gmin (związku gmin), na terenie których ten park ma być utworzony. Dla obszarów, na których utworzono park kulturowy, sporządza się obowiązkowo miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

- **Art. 17:** określa zakazy i ograniczenia dotyczące terenu parku krajobrazowego, związane z: prowadzeniem robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej, zmianami sposobu korzystania z zabytków nieruchomych, umieszczaniem tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1, składowaniem lub magazynowaniem odpadów.

- **Art. 18:** „1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

2. W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności:

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

- 1) uwzględnić się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 2) określić się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
- 3) ustalać się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami”.

- **Art. 19:** wskazuje, że „1. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę: zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia, innych zabytków nieruchomości, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, parków kulturowych.

2. W przypadku gdy gmina posiada Gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.

3. W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków”.

- **Art. 20:** mówi o konieczności uzgadniania projektów i zmian planów zagospodarowania przestrzennego wojewódzkich i miejscowych z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

- **Art. 21:** „Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy”.

- **Art. 22:** „1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.

2. Wojewódzki Konserwator Zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.

3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.

4. Burmistrz (prezydent miasta, wójt) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków”.

- **Art. 89:** wskazuje, że „organami ochrony zabytków są:

1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;

2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Wojewódzki Konserwator Zabytków”.

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

- **Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym** (t. j. Dz. U. 2013 poz. 594), gdzie w art. 7 ust 1 pkt. 9 zostały określone zadania własne gminy: „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury, w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”. Pośrednio do ochrony zabytków odnoszą się zadania obejmujące kwestie: ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej, gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego, bibliotek gminnych i innych instytucji kultury, kultury fizycznej i turystyki, zieleni gminnej i zadrzewień, cmentarzy gminnych, utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych, promocji gminy.

Istotne uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, znajdują się w innych obowiązujących ustawach, w tym:

- **Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym** (t. j. Dz. U. 2012 nr 647, ze zm.). Ustawa, określa zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej oraz zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele oraz ustalania zasad ich zagospodarowania i zabudowy. Ustawa, mówi także, że w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, uwzględnia się wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.
- **Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane** (t. j. Dz. U. 2013 poz. 1409). Ustawa- Prawo budowlane, normuje działalność obejmującą sprawy projektowania, budowy, utrzymania i rozbiórki obiektów budowlanych oraz określa zasady działania organów administracji publicznej w tych dziedzinach. Przepisy ustawy nie naruszają przepisów odrębnych, a w szczególności, między innymi o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami - w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.
- **Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska** (t. j. Dz. U. 2013 poz. 1232), która mówi między innymi o tym, że ochrona środowiska polega na zachowaniu wartości kulturowych.
- **Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody** (t. j. Dz. U. 2013 poz. 627), której przepisy określają m. in. kompetencje dotyczące wycinki i pielęgnacji drzew, na terenach objętych prawną ochroną konserwatorską.
- **Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami** (t. j. Dz. U. 2014 poz. 518). W rozumieniu ustawy, celem publicznym jest między innymi: opieka nad nieruchomościami, stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Ustawa określa między innymi postępowanie wobec nieruchomości objętych prawną ochroną konserwatorską.

- **Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej** (t. j. Dz. U. 2012 poz. 406). Ustawa precyzuje, że działalność kulturalna polega na upowszechnianiu i ochronie kultury (art. 1 ust. 1). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawuje państwo i polega on na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz opieki nad zabytkami. (art. 1 ust. 2). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawują też jednostki samorządu terytorialnego (art. 1 ust. 4). Art. 2 ustawy wymienia formy organizacyjne działalności kulturalnej, wśród których znajdują się obok teatrów, oper, operetek, filharmonii, orkiestr, kin, muzeów, bibliotek, domów kultury, ognisk artystycznych, galerii sztuki - ośrodki badań i dokumentacji w różnych dziedzinach kultury. Jednostki samorządu terytorialnego organizują działalność kulturalną, tworząc samorządowe instytucje kultury, dla których prowadzenie takiej działalności jest podstawowym celem statutowym. Prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym (art. 9 ust. 1, 2). Instytucje kultury, a zwłaszcza muzea, jednostki organizacyjne mające na celu opiekę nad zabytkami, ośrodki badań i dokumentacji, biura wystaw artystycznych, galerie i centra sztuki, Filmoteka Narodowa, biblioteki, domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby, ogniska artystyczne, domy pracy twórczej - prowadzą w szczególności działalność w zakresie upowszechniania kultury. Do podstawowych zadań tych instytucji należy między innymi sprawowanie opieki nad zabytkami.
- **Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie** (t. j. Dz. U. 2014 poz. 1118). W ramach ustawy, gminy mogą wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe (między innymi stowarzyszenia).

Zasady ochrony zabytków, znajdujących się w muzeach i bibliotekach, zostały określone w:

- **Ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach** (t. j. Dz. U. 2012 poz. 987). Określa podstawowe ramy i zasady funkcjonowania polskich muzeów. Według przepisów ustawy „Muzeum jest jednostką organizacyjną nie nastawioną na osiągnięcie zysku, której celem jest trwała ochrona dóbr kultury, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury polskiej oraz światowej, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie kontaktu ze zbiorami” (art. 1).
Zgodnie z ustawą muzeum realizuje powyższe cele poprzez:
„1) gromadzenie dóbr kultury w statutowo określonym zakresie,
2) katalogowanie i naukowe opracowywanie zgromadzonych muzealiów,

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

- 3) przechowywanie gromadzonych dóbr kultury, w warunkach zapewniających im właściwy stan zachowania i bezpieczeństwo, oraz magazynowanie ich w sposób dostępny do celów naukowych,
- 4) zabezpieczanie i konserwację muzealiów oraz, w miarę możliwości, zabezpieczanie stanowisk archeologicznych oraz innych nieruchomości obiektów kultury materialnej i przyrody,
- 5) urządzanie wystaw,
- 6) organizowanie i prowadzenie badań, ekspedycji naukowych oraz prac wykopaliskowych,
- 7) prowadzenie działalności edukacyjnej,
- 8) udostępnianie zbiorów do celów naukowych i edukacyjnych,
- 9) zapewnianie właściwych warunków zwiedzania i korzystania ze zbiorów,
- 10) prowadzenie działalności wydawniczej” (art. 2).

Gmina jako podmiot tworzący (lub przejmujący) muzeum zobowiązana jest do:

- 1) zapewnienia środków potrzebnych do utrzymania i rozwoju muzeum,
- 2) zapewnienia bezpieczeństwa zgromadzonym zbiorom,
- 3) sprawowania nadzoru nad muzeum.

- **Ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach** (t. j. Dz. U. 2012 poz. 642, ze zm.). Mówi, iż biblioteki i ich zbiory stanowią dobro narodowe, służą zachowaniu dziedzictwa narodowego. Biblioteki organizują i zapewniają dostęp do zasobów dorobku nauki i kultury polskiej oraz światowej.

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:

- **Ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach** (t. j. Dz. U. 2011 nr 123 poz. 698, ze zm.).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

Dokumenty, do których odwołuje się Gminny program opieki nad zabytkami połączono na trzech poziomach: ogólnokrajowym, regionalnym (wojewódzkim) oraz lokalnym. Są to różnego rodzaju strategie, studia i programy.

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn zbieżny jest ze strategicznymi celami państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Cele te wymienione są w następujących dokumentach:

- **Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami 2014 - 2017**

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014 - 2017 przyjęty został w dniu 24 czerwca 2014 r. przez Radę Ministrów. Dokument ma usprawnić nadzór nad służbami konserwatorskimi oraz określić źródła finansowania inwestycji i procedur administracyjnych związanych z wydawaniem decyzji oraz przyznawaniem funduszy na prace podejmowane w obiektach zabytkowych.

Uchwalony program jest pierwszym dokumentem porządkującym działania organów sprawujących opiekę nad zabytkami. Z programu będą pochodzić fundusze między innymi na szkolenia dla urzędników i ujednoczenie kwestii formalnych. Wśród zadań uwzględnionych w przyjętym dokumencie znalazło się porządkowanie rejestru zabytków oraz przygotowanie zasad oceny stanu zachowania zabytków nieruchomości. Program ma na celu także zwiększenie społecznego zaangażowania w ochronę zabytków i opieki nad zabytkami poprzez promowanie takich narzędzi jak konkursy, konsultacje z mieszkańcami i współpraca z mediami. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego zamierza przeznaczyć na jego realizację 26,5 mln zł. Dokument doprecyzowuje ponadto kompetencje samorządów w zakresie realizowania projektów konserwatorskich i rewitalizacyjnych. Zgodnie z nowymi ustaleniami Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Generalnego Konserwatora Zabytków, w ciągu najbliższych 3 lat zaangażowanie samorządów w opiekę nad zabytkami powinno znacznie wzrosnąć.

- **Strategia Rozwoju Kraju 2020 - Aktywne społeczeństwo, Konkurencyjna gospodarka, Sprawne państwo**

Strategia Rozwoju Kraju 2020 została uchwalona przez Radę Ministrów dnia 25 września 2012 r. Jest to główna strategia rozwojowa w średnim horyzoncie czasowym, wskazuje strategiczne zadania państwa, których podjęcie w perspektywie najbliższych lat jest niezbędne, by wzmocnić procesy rozwojowe.

Strategia wyznacza trzy obszary strategiczne, w których będą się koncentrować główne zadania:

1. Sprawne i efektywne państwo;
2. Konkurencyjna gospodarka;
3. Spójność społeczna i terytorialna.

W Strategii pojawiają się zapisy mówiące o wprowadzeniu obowiązku sporządzania planów zagospodarowania przestrzennego obszarów funkcjonalnych obejmujących obszary miejskie, a w szczególności metropolitalne, tereny wrażliwe rozwojowo, związane z ochroną między innymi dziedzictwa kulturowego (Cel I.1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem, Priorytet I.1.5. Zapewnienie ładu przestrzennego).

Drugim ważnym, podkreślonym przez strategię obszarem jest digitalizacja zasobów dziedzictwa narodowego oraz zapewnienie właściwego ich przechowywania (Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych, Priorytet II.5.3. Zapewnienie odpowiedniej jakości treści i usług cyfrowych; Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych, Priorytet III.2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych).

Ponadto wspierany będzie rozwój infrastruktury społecznej - w tym infrastruktury kulturalnej- oraz działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego, co stanowi ważny czynnik rozwoju i podnoszenia atrakcyjności gminy (Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych, Priorytet III.3.2. Wzmacnianie ośrodków wojewódzkich).

- **Strategia rozwoju kapitału społecznego 2020**

Strategia rozwoju kapitału społecznego 2020 została przyjęta uchwałą nr 104 przez Radę Ministrów z dnia 18 czerwca 2013 r. Jest jedną z dziewięciu tzw. strategii zintegrowanych, służących wdrożeniu SRK 2020. Jako cel główny wskazano w niej wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno - gospodarczym Polski, w którego ramach określono cztery cele szczegółowe. W kontekście ochrony zabytków i opieki nad nimi wskazać można czwarty z celów „Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego”, a zwłaszcza jego priorytet 4.1. „Wzmocnienie roli kultury w budowaniu spójności społecznej”. Wytyczone tutaj kierunki działań to:

4.1.1. Tworzenie warunków wzmacniania tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym.

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

4.1.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz krajobrazu.

4.1.3. Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury.

Walory i potencjał tkwiący w dziedzictwie kulturowym są postrzegane w strategii jako „kluczowy element potencjału kulturowego”, a tym samym jedna z „szans rozwojowych dla całego społeczeństwa”. W strategii podnosi się także kwestię znaczenia aktywnej partycypacji społecznej w ochronie zabytków i opiece nad nimi.

• **Koncepcja zagospodarowania przestrzennego kraju 2030 (KPZK 2030)**

Koncepcja zagospodarowania przestrzennego kraju 2030, przyjęta została uchwałą nr 239 Rady Ministrów dnia 13 grudnia 2011 r. Jest to najważniejszy dokument dotyczący ładu przestrzennego Polski. Jego celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia: konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie. Koncepcja ta kładzie szczególny nacisk na budowanie i utrzymywanie ładu przestrzennego, ponieważ decyduje on o warunkach życia obywateli, funkcjonowaniu gospodarki i pozwala wykorzystywać szanse rozwojowe. Koncepcja formułuje także zasady i działania służące zapobieganiu konfliktom w gospodarowaniu przestrzenią i zapewnieniu bezpieczeństwa, w tym powodziowego. W znacznie większym stopniu niż dotychczas uwzględnia problematykę ochrony dziedzictwa kulturowego w systemie kształtowania prawidłowej polityki przestrzennej.

Jako cele polityki przestrzennej w aspekcie ochrony zabytków wskazano:

- ograniczenie presji urbanizacyjnej na obszary dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, poprzez rozwój narzędzi wspierania finansowego ochrony przyrody i krajobrazu,
- wprowadzenie systemu standardów zabudowy i zagospodarowania terenu na terenach o niższym reżimie ochronnym,
- wprowadzenie narzędzi kompensacji utraconych korzyści ekonomicznych na terenach o wysokich restrykcjach konserwatorskich;
- wspieranie rewitalizacji zdegradowanych przestrzeni: starych dzielnic mieszkaniowych, obiektów przemysłowych, pokolejowych, opuszczonych wsi przez przyjęcie regulacji z zakresu rewitalizacji obszarów miejskich i starych zasobów mieszkaniowych.

4.2. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

Dokumenty opracowane na poziomie województwa i powiatu:

- **Program opieki nad zabytkami województwa wielkopolskiego na lata 2013 - 2016**

Program opieki nad zabytkami województwa wielkopolskiego na lata 2013 - 2016, przyjęty został uchwałą nr XXXVIII/763/13 przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego dnia 28 października 2013 r. Program ten jest aktualizacją i kontynuacją Programu opieki nad zabytkami dla województwa wielkopolskiego, opracowanego na lata 2008 - 2011.

Program, zawiera wiele ważnych informacji, których źródłem jest Raport o stanie zabytków na terenie województwa wielkopolskiego oraz założenia programu ochrony zabytków. Podstawowym zadaniem programu jest stymulowanie wszelkich działań na rzecz opieki nad zabytkami. W dokumencie, omówione zostały zabytki nieruchome, ruchome i archeologiczne województwa wielkopolskiego oraz przedstawiony został w formie tabelarycznej zasób zabytków nieruchomych i archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków, a także znajdujących się w ewidencji zabytków z terenu poszczególnych powiatów województwa.

W programie, wyznaczono pięć celów wraz z zadaniami, które będą realizowane przez Samorząd Województwa Wielkopolskiego w miarę posiadanych środków:

Cel 1: Działania zmierzające do poprawy stanu zachowania zabytków;

Cel 2: Ochrona zabytków z uwzględnieniem krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego;

Cel 3: Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków;

Cel 4: Promocja dziedzictwa kulturowego województwa wielkopolskiego;

Cel 5: Upowszechnianie wiedzy o regionie.

- **Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku. Wielkopolska 2020**

Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku. Wielkopolska 2020, przyjęta została uchwałą nr XXIX/559/12 przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego dnia 17 grudnia 2012 r. Jest to aktualizacja Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku, przyjętej uchwałą nr XLII/692A/05 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 17 grudnia 2005 r. Strategia określa kierunki, cele i uwarunkowania rozwoju województwa. Wytyczne te stanowią podstawę konstrukcji planu zagospodarowania przestrzennego, dzięki czemu stają się one czynnikiem determinującym, również poprzez zachowanie i poprawę jakości krajobrazu kulturowego i przyrodniczego.

Wizja Wielkopolski: Wielkopolska 2020 roku - w wyniku stopniowego osiągnięcia celów strategii ma być regionem inteligentnym, innowacyjnym i spójnym.

Misją określoną w strategii jest:

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

- Skupienie wszystkich podmiotów działających na rzecz wzrostu konkurencyjności regionu, poprawy warunków życia mieszkańców oraz odsunięcia perspektywy zapaści demograficznej.
- Uzyskanie efektu synergii przez stworzenie spójnej koncepcji wykorzystania środków publicznych.
- Wykorzystanie własnych instrumentów dla uzyskania efektu dźwigni.

Cel generalny strategii: Efektywne wykorzystanie potencjałów rozwojowych na rzecz wzrostu konkurencyjności województwa, służące poprawie jakości życia mieszkańców w warunkach zrównoważonego rozwoju. Dla celu generalnego ustalono osiem celów strategicznych, wraz z celami operacyjnymi. W ramach obszaru ochrony środowiska i ochrony dziedzictwa kulturowego, wyznaczone następujące cele:

Cel strategiczny 2. Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami.

Cel strategiczny 2. Poprawa stanu środowiska.

Cel operacyjny 2.1. Wsparcie ochrony przyrody.

Cel operacyjny 2.2. Ochrona krajobrazu.

Cel operacyjny 2.3. Ochrona zasobów leśnych i ich racjonalne wykorzystanie.

Cel strategiczny 8. Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa.

Cel operacyjny 8.10. Ochrona i utrwalanie dziedzictwa kulturowego.

Jednym z fundamentów kapitału społecznego jest tożsamość regionalna, otwartość na inne kultury oraz tolerancja. Bez poczucia tożsamości i znajomości własnej kultury nie można budować więzi społecznych. Rozwój społeczny, w tym tożsamość kulturowa, jest ważnym czynnikiem kształtowania konkurencyjności regionu. Wielkopolska może być regionem, który nie tylko wspiera wewnętrzny rozwój kulturalny, ale również przyciąga jednostki kreatywne, działające w przestrzeni kultury, poprzez stworzenie wizerunku regionu otwartego na mobilność idei oraz odmienne wzorce i wartości kulturowe.

Cel ten realizowany powinien być przez następujące kierunki działań:

- Promocja kultury regionalnej.
- Poprawa warunków dla utrwalania tożsamości oraz upowszechniania dorobku kultury lokalnej i regionalnej.
- Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz historycznego regionu.
- Rozwój cyfrowego systemu zarządzania dobrami kultury.
- Wsparcie rozwoju kultury jako jednego z kreatywnych sektorów gospodarki regionu i rozwój przedsiębiorczości w tej dziedzinie.
- Wzmocnienie pluralizmu kulturowego jako rozwojowej przeciwwagi dla dziedzictwa kulturowego regionu, odpowiedzialnego za stałe elementy kultury.
- Stymulacja przepływu treści kulturowych (transfer międzykulturowy) oraz wewnętrznej innowacji w sferze kultury, jako niezbędnych czynników rozwoju kultury.

- Zmniejszanie przestrzennych, społecznych i ekonomicznych dysproporcji w dostępie do kultury.

• **Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego**

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego, przyjęty został uchwałą nr XLII/628/2001 przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego dnia 26 listopada 2001 r., następnie zmieniony uchwałą nr XLVI/690/10, przyjętą przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego dnia 26 kwietnia 2010 r. Plan określa zasady kształtowania przestrzeni oraz kierunki zagospodarowania dla terenów wchodzących w skład administracyjnych granic wielkopolski.

Podstawowym celem zagospodarowania przestrzeni województwa wielkopolskiego jest doprowadzenie do zrównoważonego rozwoju całego terytorium województwa, między innymi poprzez rozważne zarządzanie obszarem województwa oraz ochronę środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego, stanowiące jedno z trzech założeń planu. W dokumencie podkreślono wartość wpływu bogactwa kulturowego Wielkopolski oraz elementów dziedzictwa kulturowego składających się na tożsamość kulturową Wielkopolan. Plan formułuje liczne ogólne zasady odnoszące się do kształtowania przestrzeni, również z uwzględnieniem reguł dotyczących poszanowania dóbr kultury. Z treści planu wynika, iż jednym z najważniejszych elementów dziedzictwa kulturowego Wielkopolski są zachowane historyczne struktury przestrzenne miast i wsi, które znajdują bezpośrednie odzwierciedlenie w zagospodarowaniu przestrzennym całego regionu.

Plan uznaje, że podstawową zasadą pozwalającą na zachowanie dóbr kultury dla innych pokoleń jest bezwzględne przestrzeganie obowiązującego w tym zakresie prawa. Ochrona dziedzictwa kulturowego powinna być realizowana poprzez właściwe zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin.

W planie przyjęto, iż podstawową zasadą kształtowania rozwoju województwa powinno być optymalne wykorzystanie szeroko rozumianych uwarunkowań wewnętrznych oraz szans wynikających z uwarunkowań zewnętrznych, dla zaspokajania potrzeb mieszkańców i sprawnego funkcjonowania podmiotów gospodarczych.

Za główne zasady zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego, przyjęto między innymi:

- tworzenie warunków do współistnienia środowiska przyrodniczego i zurbanizowanego,
- zachowanie dziedzictwa kulturowego i wpisanie go w struktury przestrzenne i otaczający krajobraz.

W planie przyjęto, że w zagospodarowaniu przestrzeni w odniesieniu do ochrony dziedzictwa kulturowego nie powinno się przekraczać następujących wskazań:

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

- w obszarach chronionego krajobrazu nie powinno się lokalizować obiektów i urządzeń zakłócających w drastyczny sposób walory kulturowe;
 - ochronie podlegają obiekty cenne kulturowo, wymagające bezwzględnego zachowania dla przyszłych pokoleń oraz ich bezpośrednie otoczenie, w którym nie powinny być lokalizowane obiekty nieprzystosowane architektonicznie i funkcjonalnie;
 - w strefach ochrony konserwatorskiej zagospodarowanie winno odbywać się na warunkach określonych przez służby konserwatorskie;
 - strefy ochrony widokowej (osie widokowe, ciągi widokowe, dominanty przestrzenne, panoramy) powinny być wyznaczone poprzez stosowne zapisy oraz w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin;
Z zapisanych w planie zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego zadań za najistotniejsze działania podejmowane, w ramach ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego uznano:
 - zwiększenie nakładów na ochronę dziedzictwa kulturowego, zarówno w budżecie państwa, jak i w budżetach samorządowych;
 - wpisanie do rejestru zabytków wszystkich zachowanych założeń i układów urbanistycznych;
 - poszerzenie ewidencji zasobów dziedzictwa kulturowego województwa wielkopolskiego. Konieczne jest umożliwienie publicznego dostępu do ewidencji w formie elektronicznej;
 - dalsze prowadzenie archeologicznych badań osadniczych;
 - wzbogacanie dokumentacji dotyczącej obiektów dziedzictwa kulturowego, w szczególności: opisów, szkiców, map i opracowań obiektów oraz digitalizacji danych i ich udostępnianie w formie elektronicznej;
 - promocję szlaków kulturowych, parków kulturowych, pomników historii, a także obiektów wpisanych na listy dziedzictwa europejskiego;
 - podnoszenie wizerunku województwa jako produktu turystycznego, poprzez prawidłową informację turystyczną w celu dotarcia do określonych atrakcji turystycznych.
- **Strategia rozwoju powiatu Tureckiego na lata 2001 - 2015**

Strategia rozwoju powiatu Tureckiego na lata 2001 - 2015 została opracowana w kwietniu 2001 r. Jest jednym z elementów programowania, przygotowywanym na różnych poziomach: wspólnotowym, krajowym, regionalnym i lokalnym. Dokument zdiagnozuje obecną sytuację powiatu, najważniejsze problemy, określa cele strategiczne, wyznaczono priorytety i wskazano sposoby ich realizacji, poprzez zadania i działania.

W modelu strategii powiatu przyjęto cztery poziomy planowania związane z określeniem:

 - Celów rozwojowych;
 - Programów strategicznych;

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

- Projektów realizacyjnych;
- Zadań do wykonania.

Misja powiatu: powiat turecki to region zintegrowanego działania wszystkich gmin, znany, bezpieczny, z rozwiniętym rolnictwem i przedsiębiorczością, oferujący atrakcyjne warunki życia w przyjaznym środowisku.

W strategii sformułowano 4 strategiczne kierunki rozwoju powiatu tureckiego:

1. Ochrona zasobów środowiska i rozwój infrastruktury komunalnej;
2. Pobudzanie i wspieranie aktywności gospodarczej;
3. Zwiększenie potencjału rozwojowego w zakresie zarządzania;
4. Rozwój infrastruktury społecznej - podnoszenie jakości życia.

- **Zintegrowana Strategia Rozwoju Gospodarczego Gmin Powiatu Tureckiego na lata 2015 - 2025**

Zintegrowana Strategia Rozwoju Gospodarczego Gmin Powiatu Tureckiego na lata 2015 - 2025 opracowana została 31 października 2014 r. Strategia powstała w ramach projektu pn. „Partnerstwo lokalne na rzecz rozwoju gospodarczego gmin powiatu tureckiego” finansowanego z funduszy EOG, pochodzących z Islandii, Liechtensteinu i Norwegii oraz środków krajowych. Projekt realizowany jest przez Gminę Miejską Turek, która jest liderem w partnerstwie z gminą Brudzew, miastem i gminą Dobra, gminą Kawęczyn, gminą Malanów, gminą Przykona, miastem i gminą Tuliszków, gminą Turek, gminą Władysławów, powiatem tureckim, Turecką Izłą Gospodarczą oraz Stowarzyszeniem Turkowska Unia Rozwoju T.U.R.

Strategia składa się z następujących części: charakterystyka zewnętrznych uwarunkowań rozwoju społeczno - gospodarczego powiatu tureckiego oraz charakterystyka wewnętrznej sytuacji powiatu przy uwzględnieniu podziału na komponent społeczny, gospodarczy, infrastrukturalny i zagospodarowania przestrzennego, środowiska, kultury i turystyki. Kolejna część stanowi ocenę mocnych i słabych stron, a także szans i zagrożeń składających się na analizę SWOT/ TOWS. Następnie uwzględniono ogólne założenia strategii, wraz z wizją, misją, celami strategicznymi, operacyjnymi i planowanymi działaniami służącymi realizacji poszczególnych celów. Strategia ma na celu określenie potencjału i perspektyw rozwoju dla powiatu tureckiego, jak i dla każdej z gmin. Na tej podstawie możliwe będzie podjęcie konkretnych kroków, by doprowadzić do poprawy sytuacji gospodarczej na terenie obszaru objętego Strategią.

Wizja: Powiat turecki miejscem nowoczesnych inwestycji, oferującym wysoki standard życia mieszkańcom z dobrą dostępnością komunikacyjną oraz rozwiniętą turystyką. Misja wskazuje główny cel rozwoju powiatu tureckiego. Jest opisem wizji i przedstawia, w jakich dziedzinach powiat będzie dążyć do poprawy i komu służyć.

Misja: Powiat turecki - inwestycyjne serce Polski.

Wyznaczone cele strategiczne:

Cel strategiczny I - wzrost potencjału społecznego wraz z poprawą warunków i jakości życia mieszkańców powiatu tureckiego.

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

Cel strategiczny II - rozwój gospodarczy obszaru funkcjonalnego przez pobudzenie lokalnej przedsiębiorczości i aktywną politykę proinwestycyjną.

Cel strategiczny III - stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego powiatu przez zapewnienie dostępu do wysokiej jakości infrastruktury.

Cel strategiczny IV - wzrost atrakcyjności przestrzeni obszaru funkcjonalnego dla mieszkańców, inwestorów i osób z zewnątrz.

Dodatkowo, obecnie trwają prace nad opracowaniem Strategii marki i produktu turystycznego dla obszaru powiatu tureckiego oraz Koncepcji zagospodarowania przestrzennego dla obszaru powiatu.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami na lata 2015 - 2018 z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn zgodny jest z następującymi dokumentami:

- **Strategia Rozwoju Gminy Kawęczyn na lata 2014 - 2020**

Strategia Rozwoju Gminy Kawęczyn na lata 2014 - 2020 została przyjęta uchwałą nr XLIV/247/2014 Rady Gminy Kawęczyn z dnia 30 czerwca 2014 r. Jest to aktualizacja Strategii Rozwoju Gminy Kawęczyn na lata 2007 - 2015, która została przyjęta uchwałą nr XII/66/07 przez Radę Gminy Kawęczyn dnia 29 grudnia 2007 r. Dokument zdiagnozuje obecną sytuację gminy, najważniejsze problemy, wyznacza wizję i misję, określa cele strategiczne, cele operacyjne i sposoby ich realizacji, poprzez zadania i działania.

Wizja gminy: Gmina Kawęczyn - atrakcyjna gospodarczo i turystycznie dbająca o lokalną tradycję i kulturę, z otwartym na współpracę społeczeństwem.

Misja gminy: Gmina Kawęczyn tworzy korzystne warunki rozwoju gospodarczego i podejmuje działania na rzecz podniesienia jakości życia. Czyni to poprzez racjonalne wykorzystanie posiadanych zasobów środowiskowych, kulturowych i społecznych.

Realizacja misji i wizji gminy wymaga podjęcia działań w zakresie merytorycznym, organizacyjnym i finansowym. Na podstawie przeprowadzonej analizy potencjału endogenicznego (wewnętrznego), czynników egzogenicznych (zewnętrznych) oraz prac z liderami lokalnymi gminy Kawęczyn wypracowano konstrukcję strategii, która opiera się na trzech celach strategicznych, dla których określono cele operacyjne wraz z zadaniami:

1. Poprawa infrastruktury technicznej i społecznej na terenie gminy;
2. Wzmocnienie aktywności obywatelskiej, gospodarczej i rozwój kapitału ludzkiego;

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

3. Wykreowanie gminy Kawęczyn jako miejsca turystyki aktywnej w regionie.

Dla trzeciego celu strategicznego, wyznaczono cele operacyjne: rozwój infrastruktury turystycznej w oparciu o wewnętrzny potencjał gminy oraz intensyfikacja promocji turystycznej gminy. Realizowane będą one przez następujące zadania:

- stworzenie i utrzymanie nowych szlaków turystycznych wraz z niezbędną infrastrukturą towarzyszącą;
- przygotowanie miejsca rekreacji i wypoczynku na terenie gminy;
- wspieranie rewitalizacji obiektów i miejsc zabytkowych oraz historycznych wraz z przystosowaniem ich do pełnienia funkcji turystycznej;
- przygotowanie i opracowanie nowej strony internetowej gminy;
- opracowanie i wdrożenie systemu identyfikacji wizualnej gminy;
- wykreowanie i promocja produktu lokalnego;
- promocja lokalnych produktów turystycznych;
- kreowanie społecznych postaw do rozwoju turystyki.

W strategii opisano zasób kulturowy gminy, tj. historyczne obiekty objęte ochroną prawną i wpisane do rejestru zabytków, zabytki ruchome.

- **Lokalna Strategia Rozwoju (LSR) dla gmin: Brudzew, Goszczanów, Kawęczyn, Kościelec, Malanów, Przykona, Turek, Władysławów**

Lokalna Strategia Rozwoju (LSR) dla gmin: Brudzew, Goszczanów, Kawęczyn, Kościelec, Malanów, Przykona, Turek, Władysławów opracowana została w czerwcu 2014 r. W strategii wyznaczono dwa cele ogólne, cele szczegółowe na podstawie przeprowadzonej analizy SWOT oraz wskazano planowane przedsięwzięcia. Określono także misję i wizję strategii.

Cele ogólne:

- Rozwój rekreacji i turystyki;
- Poprawa warunków i jakości życia.

Misja: Lokalna Grupa Działania „Turkowska Unia Rozwoju - T.U.R.” działa na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, aktywizuje społeczność lokalną i promuje obszar oraz wspiera i upowszechnia realizację Lokalnej Strategii Rozwoju”.

Wpływ strategii na rozwój obszaru oddaje w czytelny sposób wypracowana i przyjęta podczas warsztatów przez społeczność lokalną wizja: Turkowska Unia Rozwoju atrakcyjna dla mieszkańców i turystów, zachowująca dziedzictwo kulturowe i otwarta na współpracę.

Strategia Rozwoju Gminy w obrębie swoich założeń priorytetowo traktuje wykorzystanie potencjału turystycznego gminy, jak również mocno akcentuje poprawę jakości życia społeczeństwa na obszarze gminy, tym samym spójna jest z założeniami LSR oraz z jej misją: Lokalna Grupa Działania „Turkowska Unia Rozwoju - T.U.R.” działa na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, aktywizuje społeczność lokalną i promuje obszar oraz wspiera i upowszechnia realizację Lokalnej Strategii Rozwoju.

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

Tożsamość doświadczeń historycznych sprzyjała wykształceniu zbliżonych tradycji kulturalnych. Kulturowe dziedzictwo materialne obszaru LGD również wykazuje duże podobieństwo odznaczając się przewagą zabytków o charakterze sakralnym oraz pałacowo - dworskim. W strategii wymieniono najważniejsze obiekty materialnego dziedzictwa kulturowego poszczególnych gmin LGD, tradycje i obrzędy charakterystyczne dla wszystkich gmin wchodzących w jej skład.

- **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kawęczyn**

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kawęczyn zostało przyjęte uchwałą nr XXIII/97/2000 przez Radę Gminy w Kawęczynie dnia 28 kwietnia 2000 r., następnie zmienione uchwałą nr XXXV/188/2013 Rady Gminy Kawęczyn z dnia 10 września 2013 r. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kawęczyn jest dokumentem planistycznym, które określa politykę przestrzenną gminy, uwzględnia stan istniejący zagospodarowania przestrzennego, uwarunkowania jego rozwoju oraz określa kierunki zagospodarowania przestrzennego.

W studium wyodrębniono cztery podstawowe fazy prac nad studium:

- a). Faza diagnozy stanu - na bazie informacji zawartych w obecnie obowiązującym, uchwalonym w 2000 r. studium - zostały zebrane wszystkie nowe, dostępne informacje o gminie Kawęczyn, jak również powiązań gminy z regionem.
- b). Faza uwarunkowań - na bazie wszelkich informacji zebranych w toku prac inwentaryzacyjnych, dokonano ich przetworzenia w celu określenia uwarunkowań przestrzennego rozwoju gminy.
- c). Faza kierunków - określono kierunki dalszego rozwoju tej jednostki administracyjnej oraz przygotowano wykaz terenów niezbędnych do objęcia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w przyszłości.
- d). Faza podsumowań - zestawiono w sposób syntetyczny wnioski płynące z prac nad studium i uzasadniono przyjęte rozwiązania.

Generalnym celem rozwoju gminy jest zapewnienie mieszkańcom warunków umożliwiających wzrost poziomu życia przy jednoczesnej ochronie walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz zachowania ładu przestrzennego.

Z tak sformułowanego celu generalnego wypływają następujące cele główne:

- Ochrona walorów środowiska przyrodniczego;
- Ochrona walorów środowiska kulturowego;
- Zwiększenie atrakcyjności i walorów wypoczynkowych i rekreacyjnych gminy;
- Rozwój bazy i zaplecza dla sportu, turystyki, wypoczynku i rekreacji;
- Rozwój budownictwa mieszkaniowego;
- Rozwój usług społecznych, zarówno podstawowych jak i ponadpodstawowych;
- Tworzenie warunków dla rozwoju szeroko rozumianej działalności gospodarczej;
- Wspieranie rozwoju proekologicznych źródeł energii;

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

- Tworzenie preferencji dla racjonalnego wykorzystania rolniczej przestrzeni produkcyjnej;
- Efektywne wykorzystanie istniejącej sieci dróg i infrastruktury technicznej;
- Uporządkowanie gospodarki wodno - ściekowej.

W dziale III. Uwarunkowania rozwoju gminy, w punkcie 3.3.7., opisano między innymi walory krajobrazowe i kulturowe oraz Obszar Chronionego Krajobrazu Na terenie gminy znajdują się strefy eksploracji archeologicznej. Wszelka działalność inwestycyjna związana z pracami ziemnymi, musi być uzgodniona ze służbami Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Wschodnia część gminy Kawęczyn znajduje się w Uniejowskim Obszarze Chronionego Krajobrazu o powierzchni 180 km². Obszar ten został utworzony w 1986 r. uchwałą nr 53 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Koninie z 29 stycznia 1986 r. Ma na celu ochronę walorów krajobrazowo - przyrodniczych terenów, w tym - na obszarze gminy Kawęczyn - doliny Teleszyny.

Na terenie gminy Kawęczyn na listę pomników przyrody wpisano kilka okazów drzew występujących na terenie miejscowości Kawęczyn, Żdźary i Chocim:

1. Aleja grabowo - lipowa (30 grabów i 50 lip), Kawęczyn;
2. Dąb szypułkowy - *Quercus robur* (1 drzewo), Chocim;
3. Głaz narzutowy (Granit szary, gruboziarnisty), Chocim;
4. Wiąz polny (*Ulmus minor* Mill, 1 drzewo), Żdźary;
5. Bluszcz pospolity (*Hedera helix*, 0,1 ha), Leśnictwo Tokary oddz. 232b.

Gmina Kawęczyn nie jest zasobna w parki. Zabytkowe parki krajobrazowe (podworskie), ujęte zostały w ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Podlegają one ochronie z mocy przepisów szczególnych. Szczególną zatem rolę w krajobrazie gminy pełnią następujące parki podworskie:

- zespół dworsko - parkowy w Kawęczynie;
- zespół dworsko - parkowy w Chocimiu;
- zespół dworsko - parkowy w Żdźarach - Gozdów.

W dziale III, w punkcie 3.4 określono uwarunkowania wynikające ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, a w tym opisano osadnictwo, Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Kawęczyn na lata 2008 - 2011, obiekty nieruchome wpisane do rejestru zabytków, obiekty ruchome wpisane do rejestru zabytków, wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków, obiekty wpisane do ewidencji zabytkowych obiektów architektury i budownictwa, zabytki archeologiczne.

Ze stanu zasobów dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej wyływają następujące uwarunkowania rozwoju gminy, które można podzielić na korzystne (mocne strony gminy) i niekorzystne (słabe strony gminy).

Uwarunkowania korzystne (mocne strony gminy):

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

- występowanie obiektów zabytkowych o znaczącej randze artystycznej i historycznej, kształtujących obraz gminy (zabytki w miejscowości Kowale Pańskie, Kawęczyn, Tokary, Chocim, Marcjanów, Gozdów - Żdźary);
- występowanie na terenie gminy zespołów podworskich z zachowanymi dworami, towarzyszącymi zabudowaniami gospodarczymi, parkami i stawami - czyli przykładów budownictwa dawnych majątków ziemiańskich (funkcjonujących na tym terenie) - co wzbogaca ofertę turystyczną gminy;
- możliwość zachowania w niezmienionej formie, nielicznie już występującej, tradycyjnej zabudowy zagrodowej (przykłady budownictwa drewnianego) czyli świadectwa tożsamości narodowej, co wzbogaca ofertę turystyczną gminy;
- dogodne warunki komunikacyjne obiektów i zespołów zabytkowych z siecią głównych dróg;
- możliwość wykorzystania dziedzictwa kulturowego w procesie, szeroko pojętej, promocji walorów turystyczno - krajoznawczych, stymulującego także działalność gospodarczą.

Uwarunkowania niekorzystne (słabe strony gminy):

- brak źródeł finansowania dla właściwego utrzymania istniejących obiektów zabytkowych o znaczącej randze artystycznej i historycznej, wymagających szczególnego traktowania, a co za tym idzie stałych nakładów finansowych;
- zły stan techniczny obiektów zabytkowych w pozostałościach zabudowań dawnych majątków ziemskich, będący efektem eksploatacyjnego charakteru ich użytkowania lub ich niewłaściwej przebudowy lub rozbudowy;
- brak podejmowania działań dla zachowania historycznej zabudowy produkcyjnej (wiatrak);
- ograniczone możliwości skutecznej egzekucji skierowanej do właścicieli i użytkowników dóbr kultury - popartej wsparciem finansowym - w celu należytego ich użytkowania;
- przerwany naturalny proces adaptacji tradycyjnej formy budownictwa mieszkaniowego (zagrodowego) poprzez stosowanie współczesnych standardów, w wyniku czego powstaje zunifikowana zabudowa, nie kultywująca lokalnej tradycji;
- zanikające zainteresowanie właścicieli i użytkowników dalszym użytkowaniem budownictwa drewnianego, z uwagi na małą jego funkcjonalność oraz bardzo ograniczone możliwości (lub ich brak) adaptacyjne;
- brak środków finansowych niezbędnych dla zahamowania dekapitalizacji starej zabudowy mieszkaniowej w poszczególnych miejscowościach gminy Kawęczyn.

- **Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gminy**

Zgodnie z art. 15, ust. 2 pkt. 5 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t. j. Dz. U. z 2012 r. nr 647, ze zm.), w planie miejscowym określa się obowiązkowo zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Projekt planu, zgodnie z ww. ustawą musi zostać uzgodniony przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Na terenie gminy Kawęczyn obowiązują 3 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Gmina Kawęczyn nie posiada Gminnego Ogólnego Planu Zagospodarowania Przestrzennego. Miejscowe plany dla fragmentów miejscowości, sporządzane głównie na wnioski właścicieli gruntów, obejmują obszary zlokalizowane poza strefami ochrony konserwatorskiej.

Ustalenia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wynikają z zapisów zawartych w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i są każdorazowo uzgadniane z kierownikiem Delegatury Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Koninie. Inwestycje na terenie gminy Kawęczyn wykonywane są na podstawie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu oraz ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, które każdorazowo uzgadniane są z urzędem konserwatorskim. Należy spełnić wymagania określone w przepisach ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami dotyczących ochrony - występującego na obszarze objętym ustaleniami planu archeologicznego dziedzictwa kulturowego w zakresie prowadzenia prac ziemnych przy realizacji inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu. Konieczne jest uzyskanie pozwolenia właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków na prowadzenie badań archeologicznych - przed uzyskaniem pozwolenia na budowę lub przed rozpoczęciem prac ziemnych - w przypadku obowiązku zapewnienie stałego nadzoru archeologicznego w miejscu występowania relikwów archeologicznych. Konieczne jest także zgłoszenie Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków wszelkich znalezisk posiadających znamiona zabytku, odnalezionych przy prowadzeniu prac ziemnych oraz zabezpieczenia odkrytego przedmiotu, a także wstrzymania wszelkich robót mogących go uszkodzić lub zniszczyć.

Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Kawęczyn:

1. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w miejscowości Kawęczyn - Kawęczyn Centrum przyjęty uchwałą nr XXXIX/213/2014 przez Radę Gminy Kawęczyn dnia 7 lutego 2014 r.;
2. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w miejscowości Kawęczyn przy drodze powiatowej nr 4491P z Kowali Pańskich do Głuchowa przyjęty uchwałą nr XXXIX/214/2014 przez Radę Gminy Kawęczyn dnia 7 lutego 2014 r.;
3. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w miejscowości Marianów - Kolonia przyjęty uchwałą nr XXXIX/215/2014 przez Radę Gminy Kawęczyn dnia 7 lutego 2014 r.

5.2. Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy**5.2.1. Charakterystyka gminy**

Gmina Kawęczyn to gmina wiejska położona w pld. - wsch. części województwa wielkopolskiego, w pld. części powiatu tureckiego. Od ptn. sąsiaduje z gminą Turek, od zach. z gminą Malanów, od wsch. z gminą Dobra, od pld. z gminą Lisków (pow. kaliski) i gminą Goszczanów (pow. sieradzki, woj. łódzkie). W skład gminy wchodzi 23 sołectwa oraz 3 przysiółki: Będziechów, Chocim, Ciemień, Dzierzbotki, Dziewiątka, Głuchów, Kawęczyn, Kowale Pańskie, Kowale Pańskie - Kolonia, Leśnictwo, Marcinów, Marcjanów, Marianów, Marianów - Kolonia, Milejów, Młodzianów (Nowy Czachulec), Nowy Świat, Siedliska, Skarżyn, Stanisława, Tokary Pierwsze (Okreglica, Tokary Drugie), Wojciechów, Żdźary.

Geograficznie gmina Kawęczyn leży na Wysoczyźnie Tureckiej, stanowiącej ptn. - wsch. część Niziny Południowowielkopolskiej. Gmina ma charakter rolniczy. W równinnym krajobrazie gminy przeważają użytki rolne, które zajmują 84,3% powierzchni gminy.

Obszar gminy ukształtowany został przez lądolód zlodowacenia środkowopolskiego. Ostateczny obraz rzeźby ukształtowany został przeobrażeniami denudacyjno - erozyjnymi, głównie w warunkach klimatu peryglacjalnego. Obszar gminy Kawęczyn położony jest w mezoregionie Wysoczyzny Tureckiej 318.17 (wg Kondrackiego). Wg podziału B. Krygowskiego uszczegółowionym dla województwa konińskiego przez W. Stankowskiego obszar gminy Kawęczyn leży w obrębie trzech regionów geomorfologicznych: Równiny Turecko - Liskowskiej, Wału Malanowskiego oraz Obniżenia Teleszyny należących do Wysoczyzny Tureckiej. Większą część gminy zajmuje Równina

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

Turecko - Liskowska. Jest to stosunkowo płaska powierzchnia o połączonych wzniesieniach rozdzielonych licznymi drobnymi ciekami lub zabagnionymi obniżeniami. Ta stosunkowo urozmaicona rzeźba powierzchni terenu jest wynikiem procesów peryglacialnych zachodzących na tym terenie w okresie zlodowacenia bałtyckiego. Na teren gminy od strony zach. niewielkim fragmentem wchodzi Wał Malanowski, który powstał w okresie zlodowacenia środkowopolskiego stadium Warty. Zachował się jako ostaniec morenowy zbudowany głównie z gliny, piasków drobno i średnioziarnistych. Swoją stosunkowo urozmaiconą rzeźbę zawdzięcza procesom peryglacialnym w okresie zlodowacenia bałtyckiego. Od poł. - wsch. na teren gminy wchodzi Obniżenie Teleszyny. Są to tereny płaskie, w dużym stopniu zabagnione i zatorfione, zbudowane z madów i piasków rzecznych. Teren gminy jest obszarem urozmaiconym, o ogólnym nachyleniu w kierunku północno-wschodnim, ku dolinie rzeki Warty.

Największym bogactwem gminy są dobre gleby, wśród których dominują gleby brunatne. Obszar gminy charakteryzuje się ubogimi zasobami wodnymi. Na jej terenie nie występują jeziora, a wody powierzchniowe to odcinek rzeki Teleszyny, lewobrzeżnego dopływu Warty oraz drobne ciek wodne takie jak Swędrnia, Struga Mikulicka i szereg cieków bezimiennych. Stosunkowo mała jest ilość lasów, zlokalizowane głównie w zach. części gminy.

Ze względu na walory przyrodnicze i krajobrazowe część gminy wyodrębniona została jako obszar ochrony krajobrazu. Obejmuje on pas w zach. części gminy, od półn. części poprzez sołectwa Młodzianów, Nowy Świat, Marcjanów, Żdźary oraz od strony poł. rozległą dolinę Swędrni. Są to głównie obszary leśne i tereny przewidziane do zalesienia oraz większe skupiska zieleni wysokiej. Na terenie gminy Kawęczyn istnieje 12 użytków ekologicznych utworzonych Rozporządzeniem Wojewody Konińskiego z 1997 r. i 1998 r. Pół. - wsch. część gminy znajduje się w obrębie Uniejowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu ustanowionego uchwałą nr 53 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Koninie z dnia 29 stycznia 1986 r. w sprawie ustalenia obszarów krajobrazu chronionego na terenie województwa konińskiego i zasad korzystania z tych obszarów. Pomniki przyrody na terenie Gminy: dąb szypułkowy i gład narzutowy na terenie zespołu parkowo - pałacowego w Chocimiu, wiąz polny na terenie zespołu dworsko - parkowego w Żdźarach.

Gmina Kawęczyn posiada dwa symbole silnie identyfikujące specyfikę jej obszaru. Jednym z nich jest wspomniany bocian, drugim są konie. Teren gminy na swoje siedlisko wybrał bocian czarny, jest to bardzo rzadki i płochliwy gatunek. Dzięki niemu charakterystyczną ozdobą gminy są bocianie gniazda, których liczba sięga aż 19. W gminie mieszczą się dwie stadniny koni: „Skarbiec” w Młodzianowie i w Żdźarach.

5.2.2. Zarys historii obszaru gminy

W okresie kultury łowieckiej na obszarze gminy pojawili się pierwsi osadnicy. Z chwilą przejścia przez Polan religii chrześcijańskiej (966 r.), systematycznie chrystianizowali się. Pierwsze wzmianki dotyczące zamieszkania ludzi na terenach gminy pochodzą z XII w. Rozwojowi osadnictwa sprzyjały pierwsze drogi. W najstarszych miejscowościach budowano kościoły np. w Kowalach Pańskich, Tokarach. W ciągu wieków ludność była dziesiątkowana przez epidemie, mieszkańcy przeżywali najazdy Krzyżaków, Szwedów i bitwę konfederatów barskich z Rosjanami w okolicach Dobrej. Po drugim rozbiore Polski ludność narażona była na germanizację, obszar ten zabrały Prusy. Natomiast po 1815 r. na rusyfikację, ponieważ ziemie te włączono pod zabór rosyjski w wyniku kongresu wiedeńskiego. W 1914 r. na teren gminy wkroczyli Niemcy. W czasie II wojny światowej na terenie gminy Kawęczyn utworzono getto żydowskie obejmujące miejscowości: Młodzianów, Czachulec Nowy, Dzierzbotki, Nowy Świat i Marcjanów. Po wojnie podjęto odbudowę zniszczeń wojennych. Budowano szkoły, przychodnie zdrowia. Powołano do życia gminę Kawęczyn. Całkowicie zelektryfikowano obszar. Zbudowano drogi asfaltowe, powstały nowe osiedla (w Kawęczynie). Częściowo przeprowadzono parcelację gruntów popołowarczych.

Krótką historią poszczególnych miejscowości gminy Kawęczyn:

Będziechów - w XVI w. należał do powiatu kaliskiego. W 1582 r. nastąpił podział majątku pomiędzy braci Piotra i Mikołaja Mycielskich, którzy wieś podzielił na pół.

Chocim - dobra Chocimia składały się kiedyś z folwarków: Chocim, Nowogród, Oleciec. Chocim w początkowym okresie (XVII w.) był własnością Wojciecha z Sienna Sulimowskiego, następnie przeszedł na własność rodziny Korycińskich, a potem do rodzin Pokrzywnickich, Gomolińskich, Czarneckich. W 1836 r. folwark został kupiony przez Józefa Zaborowskiego z Zaborowa. Folwark pozostawał własnością rodziny Zaborowskich do k. XIX w. Po rodzinie Zaborowskich kolejnym właścicielem był Iwańczyk, który przebywał w Chocimiu do 1939 r. Od czasu wojny w Chocimiu był Niemiec z Czech Geszan. W 1986 r. Geszan popełnił samobójstwo. Po wojnie dawna posiadłość przeszła na własność PFZ, do 1985 r. należała do Urzędu Gminnego w Kawęczynie. W 1986 r. RSP w Skarżynie wykupiła dwór, budynki gospodarcze i przyległe do dworu tereny. Obecnie teren należy do prywatnego właściciela.

Głuchów - pierwsza informacja o dobrach szlacheckich dobrach pochodzi z 1374 r. Należał on do rodu Nałęczów, do żyjącego na przełomie wieku XIV/ XV w. Dobrogosta, herbu Nałęcz. W XVI w. właścicielami wsi byli Zarembowie, później Ostrowscy, Wężykowie, Pstrokońscy, Cieleccy, Borzęccy. Po śmierci Jana Zaremby, w 1529 r. na mocy umowy między wdową i synami zmarłego przenoszają wdowie - Annie Łopuskiej, oprawę posagową z Głuchowa na inną wieś rodową. W ramach dalszych działań spadkowych bracia Zarembowie podzieliли majątek i przekazali dobra Stanisławowi Zarembie, który połowę dóbr wsi przekazał swojej żonie Małgorzacie z Brudzewa w 1537 r. W 1750 r. właścicielami Głuchowa był Tomasz Galczyński.

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

Gozdów - dawniej wieś i folwark w pow. tureckim, gmina i parafia Tokary. W 1827 r. było tu 8 domów i 143 mieszkańców. Dobra były własnością rodziny Biernackich. Sam Gozdów był niewielkim majątkiem, liczącym 413 mórg; z sąsiednimi Tokarami dobra Biernackich liczyły 1116 mórg. Ok. poł. XIX w. majątek był we władaniu Władysława Biernackiego. Tu zlokalizował on swoją siedzibę, budując dwór oraz zakładając wokół niego rozległy park krajobrazowy. W tym też czasie pobudował zabudowania gospodarcze. Władysław Biernacki zmarł w 1906 r., a majątek odziedziczyła jego córka Maria, która wyszła za mąż za Jana Młodeckiego. Owdowiała, zarządzała majątkiem do 1939 r. W końcu 1939 r. została wysiedlona do Turku. Majątek przeszedł w ręce administracji niemieckiej. Zarządzali nim kolejno Stamm, Genan i Krombek. Po wyzwoleniu, na krótki okres, do Gozdowa wraca właścicielka Maria Młodecka, jednak na wiadomość o likwidacji majątków dworskich wyjeżdża i do swojej córki do Kalisza. W wyniku parcelacji majątku, park wydzielono w tzw. resztówkę i wraz z dworem przeznaczono dla miejscowej Szkoły Podstawowej, która miała tu swą siedzibę do 1987 r. Budynki gospodarcze, za wyjątkiem spichlerza, zostały rozebrane, a uzyskany materiał przeznaczono na cele budowlane mieszkańców wsi. Spichlerz wykorzystywany był jako magazyn nawozów przez miejscowe Kółko Rolnicze. W 1990 r. dwór wraz z parkiem i spichlerzem kupiły osoby fizyczne.

Kawęczyn - przestał należeć do majątku arcybiskupskiego i stał się własnością szlachezną i do 1509 r. jego właścicielem był Jan Czerwiński. W tym samym roku sprzedał Kawęczyn, Dzierzborzyno Wojciechowi Mycielskiemu, a w zamian otrzymał inne dobra oraz 100 zł. Kolejnym właścicielem był syn Wojciecha - Jan. Później dobra przeszły w ręce Samuela Mączyńskiego.

Kowale Pańskie - pierwsza wzmianka pochodzi z 1362 r., nazywane były Kowalami Szlacheckimi. Nazwa ta pochodzi od kowali rzemieślników pracujących na folwarku pańskim. Najstarsze dane historyczne pochodzą z 1286 r. Wtedy jeszcze nie były Kowale Pańskie. Prawdopodobnie była to osada służebna, w ramach arcybiskupa gnieźnieńskiego. W tym roku książę Przemysław potwierdził sprzedaż wsi Kowale przez komesa Stojgniewa do dóbr arcybiskupich. W okresie carskiej Rosji i do 1954 r. była to siedziba gminy. W latach 1954 - 1972 siedziba gromadzkiej rady narodowej. W XIX w. pisano: Kowale Pańskie, wieś i probostwo, folwark. Pod względem administracji sądowej należały do sądu gminnego okręgu IV w Tokarach. W skład dóbr ziemskich wchodziły folwarki: Kowale Pańskie, Kaczki Mostowe, Kaczki Średnie, Siedliska, Dziewiątka, Muchów, osada leśna i Młyn Przygoński. Właścicielami dóbr byli kolejno: Walewscy, Czarnecy, Węsorscy i Robert Scholtz, który powołał do życia fabrykę mąki kościanej oraz młyn parowy. W XVIII w. Kowale Pańskie należały do dóbr ziemskich arcybiskupstwa gnieźnieńskiego, do klucza tureckiego województwa i powiatu Sieradz. Przed 1512 r. należały do klucza uniejowskiego, województwo Sieradz.

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

Milejów - najstarsze wzmianki pochodzą z 20 - tych lat XVI w. Kolejne informacje pochodzą z poł. XVI w. Właścicielem majątku był Mikołaj Sulimowski, który przekazał swoje dziedzictwo córce Annie i jej mężowi - Stanisławowi Sulimowskiemu, które znajdowały się w ich posiadaniu do 1572 r. W dwa lata po śmierci męża, Anna wyszła powtórnie za mąż za Jana Miaskowskiego, a majątek przeszedł w ręce jego jej brata - Jana Sulimowskiego. W 1589 r. Jan ożenił się z Katarzyną Kadzińską i ród ten władał Milejowem w kolejnym wieku.

Okręglica - wzmiankowana w XVI w. W 1533 r. wieś posiadała 2,5 łana, w 1597 r. była powiększona i posiadała 4 łany.

Siedliska - w XVI w. należały do parafii Kowale Pańskie, a kmiecie tam mieszkający płacili dziesięcinę zarówno z łanów sołtysich, jak i kmiecych.

Siewieruszki - istniały już w XVI w. Z nich powstały Siewieruszki Wielkie i Małe, Wojciechów, Rudniki i Marianowo. Z Siewieruszek w XVI w. płacono podatki kościelne jednego roku do Tokar, drugiego do Skęczniewa. W 1533 r. Siewieruszki Wielkie miały 3 łany, a w 1576 powiększyły się do 4,5 łana, natomiast Siewieruszki Małe posiadały w 1552 r. obszar 3,5 łana, a w 1576 r. 5 łanów.

Skarżyn - pierwsze wzmianki pochodzą z XV w. W XVI w. wieś wchodziła w skład parafii w Przespolewie, dlatego też folwarki w Skarżynie i Skrażynku płaciły podatki na rzecz parafii w Przespolewie. Z rejestrów z 1553 r. wynika, że w Skarżynie Większym były 4 łany ziemi.

Tokary - pierwsza wzmianka o wsi pochodzi z 1362 r. Dobra Tokary stanowiły własność rodziny Tokarskich. Parafia rzymskokatolicka była erygowana w 2 poł. XV w. Wówczas wybudowano pierwszy, drewniany kościół.

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Zgodnie z art. 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (t. j. Dz. U. 2014 poz. 1446) formami ochrony zabytków są:

- wpis do rejestru zabytków;
- uznanie za pomnik historii;
- utworzenie parku kulturowego;
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Na obszarze gminy Kawęczyn nie występują pomniki historii i parki kulturowego, natomiast występują pozostałe formy ochrony zabytków.

5.3.1. Zabytki nieruchomości wpisane do rejestru zabytków

Na terenie gminy Kawęczyn, znajduje się 11 zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, w tym jedno stanowisko archeologiczne (Tabela nr 1). Są to jedne z najcenniejszych elementów krajobrazu kulturowego na terenie gminy.

Tabela nr 1. Zabytki nieruchomości wpisane do rejestru zabytków w gminie Kawęczyn

LP.	MIEJSCOWOŚĆ/ ADRES	OBIEKT	NR I DATA WPISU DO REJESTRU ZABYTKÓW
1	Chocim nr 39	dwór	A-313/55 z 14.05.1984 r.
2	Chocim nr 39	park	A-313/55 z 14.05.1984 r.
3	Kawęczyn nr 52	dwór	A-314/56 z 14.05.1984 r.
4	Kawęczyn nr 52	park	A-315/57 z 14.05.1984 r.
5	Kowale Pańskie	kościół parafialny pw. Siedmiu Boleści NMP	A-45/425 z 23.12.1953 r.
6	Kowale Pańskie	plebania w zespole kościoła parafialnego pw. Siedmiu Boleści NMP	A-150/779 z 29.11.1969 r.
7	Marcjanów	wiatrak koźlak	A-367/109 z 10.12.1984 r.
8	Milejów	stanowisko archeologiczne nr 1, dwór na kopcu, AZP 64-43/73	437/Wlkp/C z 11.10.2012 r.
9	Tokary	kościół parafialny pw. św. Andrzeja	A-312/54 z 14.05.1984 r.
10	Żdżary nr 31	dwór	A-409/151 z 27.09.1988 r.
11	Żdżary nr 31	park	A-409/151 z 27.09.1988 r.

5.3.2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków ruchomych w gminie Kawęczyn

Zgodnie z art. 3. pkt. 1 i 3 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytek ruchomy, to rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będących dziełem człowieka lub związanych z jego działalnością, stanowiących świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Ze względu na bezpieczeństwo obiektów nie publikuje się szczegółowych danych na temat zabytków ruchomych. Na terenie gminy Kawęczyn zabytki ruchome to wyposażenie kościołów (Tabela nr 2).

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

Tabela nr 2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków ruchomych w gminie Kawęczyn

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT	NR I DATA REJESTRU ZABYTEKÓW
1	Kowale Pańskie	32 obiekty stanowiące wyposażenie i wystrój kościoła parafialnego pw. Siedmiu Boleści NMP	B-49/10 z 10.12.1985 r.
2	Tokary	20 obiektów stanowiących wyposażenie i wystrój kościoła parafialnego pw. św. Andrzeja	B-112/58 z 22.10.1997 r.

Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków ruchomych stanowiące wyposażenie i wystrój kościoła parafialnego pw. Siedmiu Boleści NMP w Kowalach Pańskich to między innymi: murowany ołtarz główny i boczne z poł. XIX w., ambona, obrazy, neobarokowa chrzcielnica. Bogaty wystrój kościoła tworzy polichromia z k. XIX w. Na ścianach znajdują się Stacje Męki Pańskiej. Strop dekorowany jest scenami: „Ostatnia Wieczerza”, „Matka Boska Szkaplerzna”, nad chórem muzycznym „Św. Cecylia”, przedstawionymi w iluzjonistycznych ramach. Fasety z medalionami kartusowymi obwiedzionymi akantem z popiersiami apostołów. Pilastry jońskie pokrywa dekoracja sztukatorska w układzie kandelabrowym z motywami amfor, winnej latorośli i akantu. Nad wejściem głównym znajduje się stiukowa supraporta (rozeta z symetrycznym motywem palmy w obramieniu gzymsu wspartego na konsolkach).

W rejestrze zabytków figuruje również 20 obiektów stanowiących wyposażenie i wystrój kościoła parafialnego pw. św. Andrzeja w Tokarach. Zespół obiektów ruchomych pochodzi w większości z 2 poł. XIX w., okresu budowy kościoła. Są to między innymi neoklasycystyczny ołtarz główny i dwa boczne, feretrony i konfesjonały. Wystrój kościoła stanowi polichromia z 1927 r. wykonana w technice klejowej, autorstwa krakowskiego artysty Ziętarskiego. Składają się na nią sceny figuralne w dekoracyjnych obramieniach i motywy ornamentalne pokrywające większą część sklepienia, prezbiterium i nawy. Sklepienie w prezbiterium dekorowane jest sceną „Ostatniej Wieczerzy”, na stropie w nawie umieszczono „Przemienienie Pańskie”, „Świętą Rodzinę” i „Św. Izydora”, na ścianach w nawie wizerunki „Św. Floriana”, „Św. Antoniego z Dzieciątkiem Jezus”, „Św. Rocha” i „Św. Jana Nepomucena”.

5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Zgodnie z art. 21 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami podstawą do sporządzania gminnych programów opieki jest gminna ewidencja zabytków. Stanowi ona zbiór kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy obejmując (art. 22, ust. 5 ustawy o ochronie zabytków):

- Zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- Inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- Inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydent miasta) w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Sposób prowadzenia gminnej ewidencji zabytków określony został w Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 26 maja 2011 r., które weszło w życie dnia 02.06.2011 r. Docelowo na terenie kraju powinny obowiązywać: krajowa ewidencja zabytków, wojewódzka ewidencja zabytków, gminna ewidencja zabytków oraz ewidencja zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich. Ewidencje prowadzone będą odpowiednio przez Generalnego Konserwatora Zabytków, Wojewódzkich Konserwatorów Zabytków oraz wójtów (burmistrzów, prezydentów miast) i dyrektorów urzędów morskich. Nowelizacja ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami poszerzyła dotychczasowy katalog form ochrony zabytków art. 7 (ustalenia w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego) o ochronę w decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytkowego w stosunku do obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków. Zatem to gminna ewidencja zabytków jest płaszczyzną, na podstawie której powstaje obowiązek uzgodnień z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Zgodnie z art. 8 w związku z art. 7 nowelizacji ustawy do czasu założenia gminnej ewidencji zabytków decyzje o ustaleniu lokalizacji celu publicznego oraz decyzje o warunkach zabudowy wydaje się po uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, w odniesieniu do zabytków znajdujących się w wykazie zabytków. Formą ochrony prawnej, jak stał się wykaz obiektów ewidencyjnych, wprowadziła do przepisu art. 39 ust. 3 ustawy Prawo budowlane zmiany, które skutkują, iż: w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Spis obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków w gminie Kawęczyn, która została założona w 2008 r. i zaktualizowana w 2015 r., przedstawia tabela poniżej - Tabela nr 3. W trakcie aktualizacji gminnej ewidencji zabytków nie ujęto obiektów nieistniejących oraz obiektów, które utraciły walory stylowe, co zostało przeprowadzone w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

Tabela nr 3. Obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków w gminie Kawęczyn

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	ADRES	OBIEKT
1	Będziechów	nr 12	szkoła, ob. budynek mieszkalny
2	Będziechów	nr 58	budynek mieszkalny
3	Będziechów	nr 58	obora
4	Będziechów	nr 58	stodoła
5	Będziechów	nr 62	budynek mieszkalny
6	Będziechów	nr 72	obora
7	Będziechów	nr 72	stodoła
8	Będziechów	nr 73 (d. nr 59)	budynek mieszkalny
9	Będziechów	dz. nr 162/2	kapliczka
10	Chocim	nr 39, dz. nr 242	dwór
11	Chocim	dz. nr 73/1, 77/1, 81/1, 85/1, 239, 240, 241, 242, 243,	park w zespole dworskim
12	Chocim	dz. nr 73/2	kapliczka w zespole dworskim
13	Ciemień	naprzeciwko nr 11, dz. nr 289	kapliczka
14	Dzierzbotki	nr 10	budynek mieszkalny
15	Dzierzbotki	nr 17	budynek mieszkalny
16	Dzierzbotki	nr 17	obora
17	Dzierzbotki	nr 18	budynek mieszkalny
18	Dzierzbotki	dz. nr 365	kapliczka
19	Dziewiątka	nr 7	budynek mieszkalny
20	Dziewiątka	nr 15	budynek mieszkalny
21	Głuchów	nr 3	budynek mieszkalny
22	Głuchów	dz. nr 81	cmentarz katolicki
23	Głuchów	dz. nr 81	kaplica cmentarna pw. św. Salomei
24	Głuchów	dz. nr 288/1	kapliczka
25	Głuchów	dz. nr 349	spichlerz, ob. kościół parafialny pw. św. Macieja Apostoła
26	Głuchów	dz. nr 349	obora
27	Kawęczyn	nr 23	budynek mieszkalny
28	Kawęczyn	nr 52	dwór
29	Kawęczyn	dz. nr 128	park w zespole dworsko - parkowym

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

30	Kawęczyn	przed nr 55, dz. nr 125	kapliczka
31	Kawęczyn	dz. nr 143/6	kuźnia, sklep, ob. budynek gospodarczy
32	Kowale Pańskie	nr 5	plebania w zespole kościół paraf. pw. Siedmiu Bolesci NMP
33	Kowale Pańskie	nr 32	budynek mieszkalny
34	Kowale Pańskie	nr 33	urząd gminy, posterunek policji, ob. budynek mieszkalny
35	Kowale Pańskie	dz. nr 135	cmentarz katolicki
36	Kowale Pańskie	dz. nr 137	kościół parafialny pw. Siedmiu Bolesci NMP
37	Leśnictwo	nr 11	budynek mieszkalny
38	Leśnictwo	nr 47	budynek mieszkalny
39	Marcjanów	nr 18	budynek mieszkalny
40	Marcjanów	przy nr 29 a, dz. nr 295/2	kapliczka
41	Marcjanów	dz. nr 196	wiatrak koźlak
42	Marianów	nr 9	budynek mieszkalny
43	Marianów	nr 15	budynek mieszkalny
44	Marianów	nr 18	budynek mieszkalny
45	Marianów	nr 26	budynek mieszkalny
46	Marianów	dz. nr 231/1	kapliczka
47	Milejów	nr 7	budynek mieszkalny
48	Milejów	nr 15	budynek mieszkalny
49	Milejów	nr 36	budynek mieszkalny
50	Milejów	nr 36	stodoła
51	Milejów	nr 63	budynek mieszkalny
52	Milejów	nr 63	obora
53	Milejów	nr 83	budynek mieszkalny
54	Milejów	nr 90	budynek mieszkalny
55	Milejów	nr 90	obora
56	Milejów	nr 90	stodoła
57	Milejów	przy nr 14, dz. nr 158/2	kapliczka
58	Milejów	dz. nr 220	cmentarz grzebalny
59	Milejów	dz. nr 220	ogrodzenie cmentarza z bramą
60	Nowy Świat	naprzeciwko nr 9, dz. nr 138	kapliczka
61	Nowy Świat	nr 6	budynek mieszkalny

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

62	Okręglica	nr 7	budynek mieszkalny
63	Okręglica	nr 9	budynek mieszkalny
64	Okręglica	nr 13	budynek mieszkalny
65	Skarżyn	nr 5	budynek mieszkalny
66	Tokary Pierwsze	nr 29, dz. nr 98	plebania w zespole kościoła paraf. par. pw. św. Andrzeja Apostoła
67	Tokary Pierwsze	nr 33	budynek mieszkalny
68	Tokary Pierwsze	nr 47, dz. nr 115/4	oficyna dworska, ob. biblioteka i ośrodek zdrowia
69	Tokary Pierwsze	dz. nr 57	kościół parafialny pw. św. Andrzeja Apostoła
70	Tokary Drugie	naprzeciwko nr 5, dz. nr 180	kapliczka
71	Tokary Drugie	nr 7	budynek mieszkalny
72	Tokary Drugie	nr 17	budynek mieszkalny
73	Wojciechów	nr 29	budynek mieszkalny
74	Wojciechów	nr 38	budynek mieszkalny
75	Żdźary	nr 13	
76	Żdźary	nr 31	brama główna w zespole dworskim
77	Żdźary	nr 31	dwór
78	Żdźary	dz. nr 317/4, 317/5, 318/1, 319	park w zespole dworskim
79	Żdźary	dz. nr 172	kapliczka

* Obiekty oznaczone na kolor niebieski są wpisane do rejestru zabytków.

5.5. Zabytki archeologiczne

Stanowiska archeologiczne są ważnym elementem krajobrazu kulturowego i stanowią podstawę wiedzy o najdawniejszych dziejach okolic gminy Kawęczyn. Środowisko kulturowe gminy zawiera zewidencjonowane stanowiska archeologiczne datowane od prehistorii do epoki nowożytnej. Stanowiska zewidencjonowano w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski: 62-42, 62-43, 63-42, 64-43, 65-43. Ewidencja stanowisk archeologicznych nie jest jednak zbiorem zamkniętym i nie można wykluczyć, że w wyniku dalszej weryfikacji lub prowadzonych prac ziemnych uda się zidentyfikować nowe ślady osadnicze.

Stanowiska archeologiczne podlegają stałym zagrożeniom. Z każdym rokiem, wraz z rozwojem techniki, intensyfikacją działalności przemysłowej, gospodarczej, rolniczej rośnie stopień ich zagrożenia oraz pojawiają się nowe. Największym zagrożeniem dla

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

stanowisk archeologicznych są inwestycje budowlane i przemysłowe, nielegalna eksploatacja żwirowni. Kolejnym zagrożeniem dla dziedzictwa archeologicznego jest działalność nielegalnych poszukiwaczy, która zagraża przede wszystkim cmentarzyskom oraz stanowiskom o własnej formie krajobrazowej, jak grodziska, dwory na kopcu czy fortyfikacje ziemne oraz pozostałości z okresu II wojny światowej. Największym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych oraz nawarstwień kulturowych na terenie gminy Kawęczyn są: działalność rolnicza, zwłaszcza intensywne orka - gmina Kawęczyn jest gminą typowo rolniczą, około 84% powierzchni gminy to grunty orne; budowa dróg, chodników i ścieżek rowerowych; budowa sieci kanalizacji; rozbudowa i modernizacja ujęć wodnych (hydroforni) i sieci wodociągowej; regulacja cieków wodnych; zagospodarowanie terenów potorfowych; eksploatacja kruszywa naturalnego - na terenie gminy eksploatowane jest kruszywo naturalne w kilku dzikich wyrobiskach w miejscowościach: Ciemierni, Tokary Drugie, Borek Głuchowski.

W związku z licznymi zagrożeniami zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. 2014 poz. 1446) wszystkie zabytki archeologiczne, bez względu na stan zachowania, podlegają ochronie i opiece. W celu ochrony stanowisk archeologicznych i nawarstwień kulturowych, na obszarach występowania stanowisk archeologicznych oraz w strefie ich ochrony, podczas inwestycji związanych z robotami ziemnymi, wymagane jest prowadzenie prac archeologicznych w zakresie uzgodnionym pozwoleniem na badania archeologiczne Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę lub przed rozpoczęciem prac ziemnych. Wyniki badań często stanowią jedyną dokumentację następujących po sobie faktów osadniczych na tym terenie. Pozwalają one skorygować, uszczegółwić i potwierdzić informacje uzyskane ze źródeł pisanych. Pozyskany w trakcie badań materiał ruchomy umożliwia uzupełnienie danych o kulturze materialnej mieszkańców. Należy przy tym pamiętać, że zasięg stanowisk archeologicznych został wyznaczony na mapach na podstawie badań powierzchniowych. Jednak nie może on odpowiadać dokładnie zasięgowi występowania pozostałości osadnictwa pradziejowego pod ziemią. Dlatego należy traktować go zawsze orientacyjnie, ponieważ może okazać się, że obiekty archeologiczne zalegają także w sąsiedztwie wyznaczonego na podstawie obserwacji powierzchniowej, zasięgu stanowiska. Niezbędne jest także określenie zasad ochrony zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków, lub przeznaczonych do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków, w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektowanie przez inwestorów zapisów dotyczących ochrony zabytków archeologicznych w opiniach i decyzjach właściwego miejscowo Konserwatora Zabytków, zgodnie z ustawą o ochronie i opiece nad zabytkami.

Na terenie gminy Kawęczyn, znajduje się 187 zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych ujętych w gminnej ewidencji zabytków archeologicznych. Wykaz stanowisk przedstawia tabela poniżej (Tabela nr 4), natomiast w Tabeli nr 5. przedstawiono podział stanowisk archeologicznych zewidencjonowanych i wpisanych do rejestru zabytków ze względu na funkcję.

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

Tabela nr 4. Stanowiska archeologiczne na terenie gminy Kawęczyn

LP.	MIJSCOWOŚĆ	NR OBSZARU AZP	NR STANOWISKA W WYKAZIE ZABYTEKÓW NA OBSZARZE	CHRONOLOGIA	KLUTURA	FUNKCJA STANOWISKA
1	Leśnictwo	62-42	3/72	pradzieje		śląd osadniczy
				okres nowożytny		śląd osadniczy
2	Leśnictwo	62-42	4/73		łużycka	śląd osadniczy
3	Leśnictwo	62-42	5/74		łużycka	osada
4	Leśnictwo	62-42	6/75		przeworska	osada
5	Leśnictwo	62-42	7/76		łużycka	osada
6	Leśnictwo	62-42	8/77		przeworska	śląd osadniczy
7	Leśnictwo	62-42	9/78	późne średniowiecze		osada
				okres nowożytny		śląd osadniczy
8	Leśnictwo	62-42	10/79	okres nowożytny		osada
9	Leśnictwo	62-42	11/80	okres nowożytny		osada
10	Leśnictwo	62-42	12/81		łużycka	osada
11	Leśnictwo	62-42	13/82	okres nowożytny		śląd osadniczy
12	Marianów Kolonia	62-43	5/19	okres nowożytny		osada
13	Marianów Kolonia	62-43	1/20	wczesne średniowiecze		cmentarzysko szkieletowe
14	Marianów Kolonia	62-43	3/21		przeworska	osada
				późne średniowiecze		śląd osadniczy
15	Marianów Kolonia	62-43	10/22	wczesne średniowiecze	przeworska	osada
						śląd osadniczy
16	Marianów Kolonia	62-43	6/23		łużycka	śląd osadniczy
				okres nowożytny		śląd osadniczy
17	Marianów Kolonia	62-43	7/24		łużycka	śląd osadniczy
18	Marianów Kolonia	62-43	9/25		łużycka	śląd osadniczy
19	Marianów Kolonia	62-43	11/26		pucharów lejkowatych	śląd osadniczy
					łużycka	osada
20	Marianów Kolonia	62-43	8/27		łużycka	śląd osadniczy
					przeworska	śląd osadniczy
21	Marianów Kolonia	62-43	4/28		łużycka	śląd osadniczy
				okres wpływów rzymskich	przeworska	osada
				późne średniowiecze		śląd osadniczy
22	Leśnictwo	62-43	2/29		łużycka	śląd osadniczy
				okres nowożytny		śląd osadniczy
23	Leśnictwo	62-43	1/30	okres nowożytny		dwór
24	Kowale Pańskie	62-43	1/31		łużycka	osada
					przeworska	osada
25	Kowale Pańskie	62-43	2/32	późne średniowiecze		śląd osadniczy
					łużycka	osada
26	Kowale Pańskie	62-43	3/33		przeworska	śląd osadniczy
					łużycka	osada
27	Kowale Pańskie	62-43	4/34		łużycka	śląd osadniczy
28	Marianów Kolonia	62-43	2/114	NN		śląd osadniczy

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

29	Leśnictwo	63-42	14/41	okres nowożytny		osada
30	Leśnictwo	63-42	15/42	późne średniowiecze		śląd osadniczy
				okres nowożytny		osada
31	Leśnictwo	63-42	16/43	epoka kamienia		śląd osadniczy
32	Leśnictwo	63-42	17/44	okres nowożytny		osada
33	Leśnictwo	63-42	18/45	okres nowożytny		osada
34	Leśnictwo	63-42	19/46	okres nowożytny		osada
35	Leśnictwo	63-42	20/47		łużycka	punkt osadniczy
36	Leśnictwo	63-42	21/48	?	?	punkt osadniczy
37	Leśnictwo	63-42	22/49	okres nowożytny		osada
38	Kowale Pańskie	63-42	1/50	późne średniowiecze		śląd osadniczy
				okres nowożytny		osada
39	Kowale Pańskie	63-42	2/51	okres nowożytny		osada
40	Kowale Pańskie	63-42	3/52	epoka kamienia		śląd osadniczy
				okres nowożytny		osada
41	Kowale Pańskie	63-42	4/53		łużycka	śląd osadniczy
				okres nowożytny		punkt osadniczy
42	Kowale Pańskie	63-42	5/54	okres nowożytny		osada
43	Dzierzbotki	63-42	1/55	okres nowożytny		osada
44	Dzierzbotki	63-42	2/56	okres nowożytny		osada
45	Dzierzbotki	63-42	3/57	późne średniowiecze		śląd osadniczy
				okres nowożytny		osada
46	Dzierzbotki	63-42	4/58	średniowiecze		śląd osadniczy
				okres nowożytny		osada
47	Dzierzbotki	63-42	5/59	epoka kamienia		śląd osadniczy
48	Dzierzbotki	63-42	6/60	wczesne średniowiecze		śląd osadniczy
				okres nowożytny		osada
49	Dzierzbotki	63-42	7/61	okres nowożytny		osada
50	Tokary	63-42	1/62	epoka kamienia		śląd osadniczy
51	Tokary	63-42	2/63	średniowiecze		śląd osadniczy
				okres nowożytny		osada
52	Nowy Świat	63-42	1/64	okres wpływów rzymskich		śląd osadniczy
				okres nowożytny		osada
53	Nowy Świat	63-42	2/65	okres nowożytny		osada
54	Nowy Świat	63-42	3/66	epoka kamienia		śląd osadniczy
				okres nowożytny		osada
55	Nowy Świat	63-42	4/67		łużycka	śląd osadniczy
56	Nowy Świat	63-42	5/68	okres nowożytny		osada
57	Nowy Świat	63-42	6/69	epoka kamienia		śląd osadniczy
				okres nowożytny		śląd osadniczy
58	Kolonia Młodzianów (ob. Młodzianów)	63-42	1/70	okres nowożytny		osada
59	Kolonia Młodzianów (ob. Młodzianów)	63-42	2/71	epoka kamienia		śląd osadniczy
				okres nowożytny		osada
60	Kolonia Młodzianów (ob. Młodzianów)	63-42	3/72	średniowiecze		punkt osadniczy
				okres nowożytny		osada

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

61	Kolonia Młodzianów (ob. Młodzianów)	63-42	4/73	okres nowożytny		osada
62	Kolonia Młodzianów (ob. Młodzianów)	63-42	5/74	okres nowożytny		osada
63	Kolonia Młodzianów (ob. Młodzianów)	63-42	6/75	okres nowożytny		osada
64	Kolonia Młodzianów (ob. Młodzianów)	63-42	7/76	wczesne średniowiecze		śląd osadniczy
				okres nowożytny		śląd osadniczy
65	Kolonia Młodzianów (ob. Młodzianów)	63-42	8/77	okres nowożytny		osada
66	Kolonia Młodzianów (ob. Młodzianów)	63-42	9/78	późne średniowiecze		śląd osadniczy
				okres nowożytny		osada
67	Kolonia Młodzianów (ob. Młodzianów)	63-42	10/79	okres wpływów rzymskich	przeworska	śląd osadniczy
68	Kolonia Młodzianów (ob. Młodzianów)	63-42	11/80	okres nowożytny		osada
69	Kolonia Młodzianów (ob. Młodzianów)	63-42	12/81	okres nowożytny		osada
70	Kolonia Młodzianów (ob. Młodzianów)	63-42	13/82	okres nowożytny		osada
71	Kolonia Młodzianów (ob. Młodzianów)	63-42	14/83	okres nowożytny		osada
72	Kolonia Młodzianów (ob. Młodzianów)	63-42	15/84	wczesne średniowiecze		śląd osadniczy
				okres nowożytny		osada
73	Kolonia Młodzianów (ob. Młodzianów)	63-42	16/86	okres nowożytny		osada
74	Marcjanów	63-42	1/86	okres nowożytny		osada
75	Marcjanów	63-42	2/87	wczesne średniowiecze		śląd osadniczy
				okres nowożytny		osada
76	Marcjanów	63-42	3/88	okres nowożytny		osada
77	Marcjanów	63-42	4/89	późne średniowiecze		śląd osadniczy
				okres nowożytny		osada
78	Marcjanów	63-42	5/90	epoka kamienia		śląd osadniczy
				okres nowożytny		śląd osadniczy
79	Marcjanów	63-42	6/91	okres nowożytny		osada
80	Marcjanów	63-42	7/92	późne średniowiecze		śląd osadniczy
				okres nowożytny		osada
81	Marcjanów	63-42	8/93	wczesne średniowiecze		śląd osadniczy
				okres nowożytny		osada
82	Marcjanów	63-42	9/94	późne średniowiecze		śląd osadniczy
				okres nowożytny		osada
83	Skarżyn	63-42	1/95	okres nowożytny		osada
84	Skarżyn	63-42	2/96		łużycka	śląd osadniczy
				okres nowożytny		osada
85	Skarżyn	63-42	3/97	okres nowożytny		osada
86	Skarżyn	63-42	4/98	wczesne średniowiecze		śląd osadniczy
				okres nowożytny		osada

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

87	Będziechów	63-42	1/107		łużycka	punkt osadniczy
				okres wpływów rzymskich	przeworska	śląd osadniczy
88	Będziechów	63-42	2/108	późne średniowiecze		punkt osadniczy
				okres nowożytny		osada
89	Będziechów	63-42	3/109	późne średniowiecze		śląd osadniczy
				okres nowożytny		osada
90	Będziechów	63-42	4/110	późne średniowiecze		punkt osadniczy
				okres nowożytny		osada
91	Głuchów	64-43	2/11		łużycka	śląd osadniczy
92	Głuchów	64-43	3/12		przeworska ?	śląd osadniczy
93	Głuchów	64-43	4/13		łużycka	śląd osadniczy
					przeworska	osada
				wczesne średniowiecze		śląd osadniczy
				okres nowożytny		osada
94	Głuchów	64-43	5/14		przeworska ?	śląd osadniczy
				okres nowożytny		osada
95	Głuchów	64-43	6/15		przeworska	śląd osadniczy
				późne średniowiecze		śląd osadniczy
				okres nowożytny		osada
96	Głuchów	64-43	7/16		przeworska	osada
				okres nowożytny		osada
97	Głuchów	64-43	8/17		przeworska	śląd osadniczy
				okres nowożytny		osada
98	Głuchów	64-43	9/18		przeworska	osada
				późne średniowiecze		osada
				okres nowożytny		osada
99	Głuchów	64-43	10/19		łużycka	śląd osadniczy
					przeworska	osada
				późne średniowiecze		osada
				okres nowożytny		śląd osadniczy
100	Głuchów	64-43	11/20		łużycka	osada
					przeworska	osada
				wczesne średniowiecze		osada
				okres nowożytny		śląd osadniczy
101	Głuchów	64-43	12/21		łużycka	śląd osadniczy
					przeworska	osada
				okres nowożytny		śląd osadniczy
102	Głuchów	64-43	13/22		łużycka	osada
					przeworska	śląd osadniczy
				późne średniowiecze		osada
				okres nowożytny		osada/ warsztat prod.
103	Głuchów	64-43	14/23		łużycka	śląd osadniczy
					przeworska	osada
				wczesne średniowiecze		osada

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

				okres nowożytny		osada
					łużycka	ślad osadniczy
					przeworska	osada
104	Głuchów	64-43	15/24	późne średniowiecze		ślad osadniczy
				okres nowożytny		osada
105	Głuchów	64-43	16/25		łużycka	osada
				okres nowożytny	przeworska	osada
					przeworska	osada
106	Głuchów	64-43	17/26	późne średniowiecze		osada
				epoka kamienia		ślad osadniczy
107	Głuchów	64-43	18/27		przeworska	ślad osadniczy
				późne średniowiecze		ślad osadniczy
108	Głuchów	64-43	19/28		łużycka	osada
				okres nowożytny	przeworska	osada
					łużycka	osada
109	Głuchów	64-43	20/29		przeworska	osada
				okres nowożytny		ślad osadniczy
110	Głuchów	64-43	21/30		łużycka	ślad osadniczy
					przeworska	osada
111	Głuchów	64-43	22/31		przeworska	ślad osadniczy
112	Głuchów	64-43	23/32	późne średniowiecze		osada
113	Głuchów	64-43	24/33		łużycka	osada
				okres nowożytny	przeworska	osada
					łużycka	ślad osadniczy
114	Głuchów	64-43	25/34		przeworska	osada
					przeworska	osada
115	Głuchów	64-43	26/35	późne średniowiecze		osada
					przeworska	osada
116	Głuchów	64-43	27/36	wczesne średniowiecze		ślad osadniczy
				okres nowożytny		osada
117	Głuchów	64-43	28/37		łużycka	ślad osadniczy
					przeworska	osada
				późne średniowiecze		ślad osadniczy
				okres nowożytny		osada
118	Głuchów	64-43	29/38		przeworska	ślad osadniczy
119	Głuchów	64-43	30/39	okres nowożytny		osada
120	Głuchów	64-43	31/40		przeworska	osada
				okres nowożytny		osada
121	Głuchów	64-43	32/41		łużycka	ślad osadniczy
					przeworska	osada
				okres nowożytny		ślad osadniczy
122	Głuchów	64-43	33/42		przeworska	ślad osadniczy
				okres nowożytny		osada

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

123	Głuchów	64-43	34/43		przeworska	ślad osadniczy
				okres nowożytny		ślad osadniczy
124	Głuchów	64-43	35/44	wczesne średniowiecze		osada
				okres nowożytny		osada
125	Głuchów	64-43	36/45		przeworska	ślad osadniczy
				wczesne średniowiecze		osada
126	Głuchów	64-43	37/46	wczesne średniowiecze		osada
				późne średniowiecze		osada
				okres nowożytny		osada
127	Głuchów	64-43	1/47	późne średniowiecze/ okres nowożytny		dwór na kopcu
128	Głuchów	64-43	38/48	wczesne średniowiecze		osada
				późne średniowiecze		osada
				okres nowożytny		osada
129	Głuchów	64-43	39/49		łużycka	osada
					przeworska	osada
				wczesne średniowiecze		ślad osadniczy
				późne średniowiecze		osada
				okres nowożytny		osada - kościół
130	Głuchów	64-43	40/50		łużycka	ślad osadniczy
				wczesne średniowiecze		ślad osadniczy
				okres nowożytny		osada
131	Głuchów	64-43	41/51		przeworska	osada
				wczesne średniowiecze/ okres nowożytny		osada
132	Chocim	64-43	1/52		przeworska	ślad osadniczy
				wczesne średniowiecze		ślad osadniczy
				okres nowożytny		ślad osadniczy
133	Chocim	64-43	2/53		przeworska	ślad osadniczy
134	Chocim	64-43	3/54		łużycka	ślad osadniczy
					przeworska	osada
135	Chocim	64-43	4/55		przeworska ?	ślad osadniczy
136	Chocim	64-43	5/56		łużycka	osada
					przeworska	osada
137	Chocim	64-43	6/57		łużycka	ślad osadniczy
					przeworska	osada
138	Chocim	64-43	7/58		przeworska	osada
				wczesne średniowiecze		osada
				późne średniowiecze		osada
139	Żdźary	64-43	1/59		przeworska	ślad osadniczy
140	Żdźary	64-43	2/60		przeworska	ślad osadniczy

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

				okres nowożytny		osada
141	Tokary	64-43	1/63	okres nowożytny		dwór
142	Tokary	64-43	2/61		łużycka ?	ślad osadniczy
143	Tokary	64-43	3/62	okres nowożytny		osada
144	Tokary	64-43	4/64	okres nowożytny		osada
145	Tokary	64-43	5/65			
146	Tokary	64-43	6/66	wczesne średniowiecze		osada
				późne średniowiecze		osada
147	Tokary	64-43	7/67		przeworska ?	ślad osadniczy
					przeworska	osada
148	Tokary	64-43	8/68	okres nowożytny		ślad osadniczy
149	Milejów	64-43	2/69		łużycka ?	ślad osadniczy
					przeworska	osada
150	Milejów	64-43	3/70	okres nowożytny		osada
151	Milejów	64-43	4/71	wczesne średniowiecze		ślad osadniczy
152	Milejów	64-43	5/72	późne średniowiecze		osada
153	Milejów	64-43	1/73	późne średniowiecze/ okres nowożytny		dwór na kopcu
154	Milejów	64-43	6/74		przeworska ?	ślad osadniczy
155	Milejów	64-43	7/75		przeworska ?	ślad osadniczy
156	Milejów	64-43	8/76		łużycka	osada
					przeworska	osada
					przeworska	osada
157	Milejów	64-43	9/77	wczesne średniowiecze		osada
158	Milejów	64-43	10/78		łużycka	osada
					przeworska	ślad osadniczy
159	Milejów	64-43	11/79	wczesne średniowiecze		osada
160	Milejów	64-43	12/80		przeworska	osada
161	Milejów	64-43	13/81	okres nowożytny		osada
					przeworska	ślad osadniczy
162	Milejów	64-43	14/82	okres nowożytny		osada
163	Milejów	64-43	15/83		łużycka	ślad osadniczy
164	Milejów	64-43	16/84			
165	Milejów	64-43	17/85			
166	Milejów	64-43	18/86			
167	Tokary	64-43	7/87		przeworska	ślad osadniczy
					przeworska	ślad osadniczy
168	Milejów	64-43	20/89	wczesne średniowiecze		ślad osadniczy
169	Milejów	64-43	21/90			
170	Milejów	64-43	22/91			
171	Milejów	64-43	23/92			
172	Milejów	64-43	24/93	okres nowożytny		osada
173	Marianów	64-43	1/94	wczesne średniowiecze		osada

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

				okres nowożytny		osada
				epoka kamienia		śląd osadniczy
174	Marianów	64-43	2/95		przeworska	śląd osadniczy
				wczesne średniowiecze		osada
175	Marianów	64-43	3/96	wczesne średniowiecze		osada
				okres nowożytny		śląd osadniczy
					przeworska	śląd osadniczy
176	Tokary	64-43	9/97	wczesne średniowiecze		śląd osadniczy
				okres nowożytny		osada
					łużycka	śląd osadniczy
177	Tokary	64-43	10/98		przeworska	osada
					łużycka	osada
178	Tokary	64-43	11/99		przeworska	osada
					przeworska	śląd osadniczy
179	Tokary	64-43	12/100	późne średniowiecze		śląd osadniczy
				okres nowożytny		osada
180	Głuchów	64-43	42/101		łużycka	śląd osadniczy
					łużycka	osada
181	Chocim	65-43	8/1		przeworska	osada
					łużycka	osada
182	Chocim	65-43	9/2		przeworska	osada
183	Chocim	65-43	10/3		przeworska	osada
184	Chocim	65-43	11/4	okres nowożytny		osada
					łużycka	śląd osadniczy
185	Chocim	65-43	12/5		przeworska	osada
					łużycka ?	śląd osadniczy
186	Chocim	65-43	13/6		przeworska	osada
187	Chocim	65-43	14/7	wczesne średniowiecze		osada

* Obiekty oznaczone na kolor niebieski są wpisane do rejestru zabytków.

Tabela nr 5. Zestawienie stanowisk archeologicznych zewidencjonowanych i wpisanych do rejestru zabytków ze względu na funkcję

STANOWISKA O WŁASNEJ FORMIE KRAJOBRAZOWEJ - DWORY	CMENTARZYSKA PŁASKIE	OSADA	PUNKTY OSADNICZE	ŚLADY OSADNICZE	OGÓŁEM
4 (w tym 1 stanowisko wpisane do rejestru zabytków)	1	175	7	128	315

* Liczba stanowisk opracowana na podstawie kart stanowisk archeologicznych w GEZ.

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

Na terenie gminy zarejestrowano kilka skupisk stanowisk archeologicznych. Osadnictwo ludzkie w pradziejach koncentrowało się między innymi w rejonie miejscowości Głuchów, Milejów, Tokary. Zarejestrowano tu ślady osadnictwa sięgające epoki kamienia, a następnie z epoki brązu i żelaza, przede wszystkim kultury łużyckiej i kultury przeworskiej. Duży rozwój osadnictwa na tym obszarze nastąpił w okresie średniowiecza i czasach nowożytnych. Na szczególną uwagę zasługują tutaj trzy dwory na kopcach datowane na okres późnego średniowiecza i nowożytności w Milejowie, Tokarach i Głuchowie. Skupiska stanowisk archeologicznych odkryto również w okolicach miejscowości Skarżyn, Żdźary, Marianów, Marcjanów, Leśnictwo, Kowale Pańskie, Dzierzbotki, Nowy Świat. Są to ślady osadnictwa z epoki kamienia, epoki brązu, okresu wpływów rzymskich oraz wczesnego średniowiecza i z okresu nowożytnego. W Siedliskach - Leśnictwie podczas badań powierzchniowych w ramach AZP zewidencjonowano dwór o chronologii nowożytnej. Ogólnie można stwierdzić, że ślady osadnictwa ludzkiego na terenie gminy Kawęczyn sięgają do epoki kamienia. Rozwój osadnictwa widoczny jest w okresie kultury łużyckiej i kultury przeworskiej. Największy rozkwit zasiedlenia widoczny jest jednak w okresie średniowiecza i w okresie nowożytnym. W okresie średniowiecza powstało na obszarze dzisiejszej gminy Kawęczyn wiele osiedli ludzkich, takich jak: Kowale Pańskie, Tokary, Kawęczyn, Milejów, Głuchów, Chocim.

Wśród stanowisk archeologicznych na terenie gminy Kawęczyn można wskazać cztery stanowiska o własnej formie krajobrazowej. Są to zachowane dwory obronne. Są to:

- dwór na kopcu w Milejowie, st. 1, ob. AZP 64-43/73 - jest to dobrze zachowany dwór obronny, który pochodzi okresu średniowiecza, usytuowany jest w płn. - wsch. części wsi, na terenie podmokłym, częściowo porośnięty krzewami i drzewami. Kopiec ma kształt owalny, który otoczony był fosą.
- dwór na kopcu w Głuchowie, st. 1, ob. AZP 64-43/47 - jest to dwór na kopcu o chronologii nowożytnej (XVII w. ?). Położony na podmokłych łąkach, otoczony wodą i porośnięty drzewami i krzewami.
- dwór na kopcu w Tokarach, st. ?, ob. AZP 64-43/63 - jest to nowożytny dwór otoczony rowem. Z zachowanej lustracji z lat 1741 i 1761 wynika, że dwór na kopcu w tym czasie jeszcze istniał, jednak w bardzo złym stanie. Na planie wsi Tokary z 1806 r. nie ma śladów zabudowy na kopcu. Pozostałości dworu zostały więc najprawdopodobniej rozebrane na przełomie XVIII/ XIX w. Brak danych pisanych uniemożliwia datowanie początków pierwszej siedziby na kopcu powstałej z inicjatywy Tokarskich.
- pozostałości dworu nowożytnego w Leśnictwie, st. 1, ob. AZP 62-43/30. Według informacji zebranych w trakcie badań powierzchniowych od właściciela pola dwór ten stał jeszcze przed wojną.

5.6. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Synteza elementów przyrody i widocznych efektów działalności człowieka jest architekturą krajobrazu, czyli formą, która obok treści składa się na krajobraz kulturowy. Ochrona tego krajobrazu to pełna ochrona obiektu zabytkowego wraz z jego otoczeniem i walorami przyrodniczymi, roślinnością i warunkami socjologicznymi. Polega na ochronie najcenniejszych obiektów, zespołów, obszarów i świadomym ich przekształcaniu w taki sposób by tworząc nowe wartości unikać deformacji istniejącego, historycznie ukształtowanego dziedzictwa. Chronić należy więc nie tylko obiekty architektury, kapliczki i figury przydrożne, również krajobraz ukształtowany ludzką ręką. Przykładem takiego krajobrazu na terenie gminy Kawęczyn są obiekty wpisane do rejestru zabytków znajdujące się na terenie gminy Kawęczyn.

Z obiektów architektury i budownictwa wpisanych do rejestru zabytków na terenie gminy Kawęczyn najlepiej zachowane są obiekty będące własnością kościoła. Najgorszy stan zachowania reprezentują zabytki będące własnością prywatną, w tym tak znaczące dla tego terenu zespoły dworsko - parkowe w Żdżarach i Kawęczynie. Na terenie gminy licznie występują krzyże i kapliczki przydrożne, które są żywym wyrazem ludzkiej kultury oraz wiatraki w miejscowościach Marczanów i Stanisława.

Do najbardziej wartościowych obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie gminy Kawęczyn należą:

- **Dawny zespół folwarczny, ob. zespół dworski, Chocim nr 52**

Datowanie: 1 poł. XIX w.

Chocim to dawne dobra w powiecie tureckim należące do parafii Goszczanów. Na pocz. XIX w. właściciele wzniesli dwór z gliny, kamienia i drewna, wokół którego założono park krajobrazowy z dwoma sztucznie utworzonymi stawami. W 1836 r. majątek został zakupiony przez kolejnego właściciela, w posiadaniu którego pozostawał do 1904 r. Na koniec XIX w. na miejscu starego dworu zbudowano nowy, murowany, dwukondygnacyjny. Po wojnie majątek został rozparcelowany, a park z przyległościami wydzielony w tzw. resztówkę i przekazany w zasoby Państwowego Funduszu Ziemi. W 1968 r. zespół przeszedł w użytkowanie Kółka Rolniczego w Głuchowie, a w 1979 r. przekazany został Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w Skarżynie. Od 1992 r. obiekt był własnością prywatną, nowy właściciel jest od 2005 r. Dwór jest obecnie siedzibą nowoczesnej firmy Yoshikigoi Farm - farma karpki Koi.

Dwór

Zdjęcie nr 1. Dwór w Chocimku

Datowanie: koniec XIX w.

Budynek dworu usytuowany jest z dala od zabudowań wiejskich, około 2 km od wsi, w sąsiedztwie dużego kompleksu leśnego. Bezpośrednio przy budynku pojedyncze egzemplarze starodrzewu z dawnego parku. Za dworem rozciąga się park, w którym znajduje się 200 m aleja grabowo - lipowa z drzewami o obwodzie 100 - 300 cm.

Dwór wzniesiony na rzucie prostokąta wydłużonego na osi płn. - płd., podpiwniczony, dwukondygnacyjny, z trzyosiowym ryzalitem na osi fasady, nakryty płytkim namiotowym dachem. Ryzalit zwieńczony trójkątnym szczytem, poprzedzony tarasem z dwukolumnowym portykiem dźwigającym balkon z balustradą tralkową (kolumny bez głowic). Fasada siedmioosiowa, elewacja boczna płd. - czteroosiowa, płn. - jednoosiowa z parterowym aneksem; elewacja zach. - sześćoosiowa. Kondygnacje rozdzielone wyładowanym gzymsem, zwieńczone gzymsem na kostkowych krokwstynach. Okna w płaskich opaskach z górnymi uszakami. W elewacji płd. okna typu porte - fenetre. W zwieńczeniu fasady i elewacji zach. prostokątne blendy. W szczycie - półkolisty otwór. Elewacje tynkowane, malowane na piaskowy kolor, detale architektoniczne - białe.

Ściany murowane, tynkowane, nad piwnicami stropy ceglane na belkach stalowych, pozostałe stropy drewniane. Dach drewniany o konstrukcji krokwiowo - płatwiowej, kryty papą na deskowaniu.

Stan zachowania obiektu - bardzo dobry.

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

Park

Zdjęcie nr 2. Park w Chocimiu

Datowanie: pocz. XIX w.

Park rozciąga się na znacznym terenie, na płn., wsch. i pld. - wsch. od dworu. Obszar konturowany nasadzeniami drzew, szpalerami drzew dzielony na obszerne polany, w części wsch. i pld. - wsch. częściowo zagospodarowane stawami. W części płn., wsch. i pld. - obszar gęsto zalesiony. Na wsch. od dworu - regularnie rozplanowane stawy hodowlane - Yoshikigoi Farm - farma karpie Koi. Park częściowo uporządkowany w otoczeniu dworu, w pozostałych partiach zaniedbany, fragmentami ulega sukcesji naturalnej zmieniając się w zbiorowisko leśne. Obiekt wymaga przeprowadzenia gruntownych prac rewaloryzacyjnych, które pozwolą na uczynienie układu kompozycyjnego i wyeksponowanie cennego drzewostanu.

- **Zespół dworsko - parkowy, Kawęczyn nr 52**

Datowanie: ok. 1850 r.

Folwark w Kawęczynie prawdopodobnie został założony w ok. 1850 r. W 2 poł. XIX w. rozebrano stary drewniany dworek i postawiono nowy, murowany - istniejący do dzisiaj. W 1932 r. od strony pld. - wsch. dostawiono dobudówkę, mieszczącą łaźnię i kuchnię, wybudowano wodociąg. Dworek otoczony był parkiem o regularnym, geometrycznym układzie alejek. Po pld. stronie drogi i dworu stały zabudowania gospodarcze: 2 obory, spichlerz, kuźnia, stodoła. W 1931 r. część majątku uległa parcelacji. Po wojnie majątek uległ kolejnej parcelacji. Znaczną część parku przeznaczono na wyręb i zamieniono na pola i pastwiska. Oprócz 2 obór reszta budynków została rozebrana. W ramach reformy gospodarczej dworek wraz z budynkami gospodarczymi przeszedł, na własność Państwowego Funduszu Ziemi. W dworku znajdowała się szkoła podstawowa.

Dwór

Zdjęcie nr 3. Dwór w Kawęczynie

Datowanie: 2 poł. XIX w.

Dwór zlokalizowany jest w centrum wsi, w kilkuhektarowym parku zamkniętym od pld. drogą do Marcjanowa, od zach. - drogą do Dzierzbotek.

Budynek wzniesiony na rzucie prostokąta wydłużonego na osi ptn. - pld., z prostokątną przybudówką od pld. Fasadą zwrócony na zach. Parterowy, z wysokim poddaszem, w poprzecznej części środkowej, wysuniętej trzyosiowymi ryzalitami na wsch. i zach. - dwukondygnacyjny. Na osi fasady - trójosiowy ganek podcieniowy dźwigający taras ujęty metalową balustradą, wsparty na okrągłolucznych arkadach. Dachy korpusu dwuspadowe o niewielkim kącie nachylenia połaci, z okapem wysuniętym na końcówkach ozdobnie wyciętych krokwi. Przybudówka pld. węższa i niższa, nakryta dwuspadowo.

Ściany korpusu murowane z cegły, w części pld.- drewniane, tynkowane, szczyt pld. korpusu - drewniany. Detale architektoniczne: ceglane, tynkowane (pilastry fasady ganku) i wypracowane w tynku (gzymsy, opaski otworów). Dachy kryte papą na deskowaniu. Stropy wewnątrz drewniane, tynkowane; więźba dachu krokwiowo - płatwiowa.

Tynkowane elewacje rozczłonkowane dużymi, prostokątnymi oknami; okna i drzwi w górnej kondygnacji ryzalitu ujęte w profilowane opaski. W ptn. i środkowej części fasady - po trzy osie, w części pld. i ścianie przybudówki - dwie. Kondygnacje części środkowej, szczyt i ścianka kolankowa części bocznych - wydzielone profilowanym gzymsem. Pośrodku szczytu - tondo. Ściana ganku rozczłonkowana pilastrami dźwigającymi profilowany gzymś.

Stan zachowania obiektu - zły: znaczne ubytki ścian w okolicy korony murów, pld. część korpusu i pld. - zach. fragment ściany kolankowej części ptn.; zarwany dach w części ptn. i uszkodzenia pozostałych połaci dachowych; znaczne ubytki tynków; w części pld. fasady - odarcie znacznej części tynków z odsłonięciem drewnianej konstrukcji ścian. Uszkodzona stolarka okienna i drzwiowa. Park utracił swoje walory kompozycyjne, niezbędne jest przeprowadzenie gruntownych prac rewaloryzacyjnych.

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

- **Dawny zespół folwarczny, ob. zespół dworsko - parkowy, Żdźary nr 31**

Datowanie: 2 poł. XIX w.

Zespół został założony w 2 poł. XIX w. Ówczesni właściciele zlokalizowali tu swoją siedzibę, budując dwór oraz zakładając wokół niego rozległy park krajobrazowy. Kilkakrotne parcelacje ziemi dworskiej spowodowały zmniejszenie majątku do ok. 100 ha przed 1939 r. Po II wojnie światowej, w ramach reformy rolnej, rozparcelowano resztę ziemi pośród okolicznych rolników. Rozebrano także budynki gospodarcze, park wydzielono w tzw. resztówkę i wraz z dworem przeznaczono dla miejscowej szkoły podstawowej, która miała tu swoją siedzibę do 1987 r. W 1993 r. obiekt sprzedano osobie prywatnej. Nowy właściciel rozpoczął prace rewaloryzacyjne parku obejmujące częściowe odtworzenie układu komunikacyjnego, usunięcie samosiewów, prace sanitarne w drzewostanie, wprowadzenie nowych nasadzeń. Nieużytkowany, dewastowany dwór znajduje się w bardzo złym stanie (zarwany dach, stropy, spękane ściany, zdewastowana stolarka). Nowy właściciel (od 2007 r.) rozpoczął prace rewaloryzacyjne parku obejmujące częściowe odtworzenie układu komunikacyjnego, usunięcie samosiewów, prace sanitarne w drzewostanie, wprowadzenie nowych nasadzeń.

Dwór

Zdjęcie nr 4. Dwór w Żdźarach

Datowanie: 2 poł. XIX w.

Dwór zlokalizowany jest na terenie zespołu, zlokalizowanego na wsch. od zabudowy wsi. Usytuowany jest w pd. części założenia, na polanie otoczonej drzewostanem, z rozległym parkiem krajobrazowym w części póln. Od bramy wjazdowej - w pld. części ogrodzenia, do dworu wiedzie aleja modrzewiowa z pocz. lat 60 - tych XX w. - o układzie sprzecznym z pierwotnym założeniem parkowym. W parku zachowane okazy wartościowego starodrzewu. Przed wejściem do pałacu zachowany podjazd na rzucie odcinka koła.

Budynek podpiwniczony, parterowy, z użytkowym poddaszem, zbudowany na planie wydłużonego prostokąta z płytkim ryzalitem na osi fasady i głęboko wysuniętym ryzalitem w elewacji tylnej. Ściany murowane z cegły, boniowane w tynku, na cokole przepartym oknami piwnic, zwieńczone gzymsem. Okna prostokątne, w zachowanych śladowo, profilowanych opaskach, zwieńczone prostymi odcinkami gzymsu. Elewacje komponowane regularnie: fasada dziewięćosiowa, z czego trzy osie w ryzalicie

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

zwieńczonym trójkątnym szczytem; elewacje boczne - trójosiowe; w na osi elewacji ptn. - ryzalit zwieńczony trójkątnym szczytem. Dach dwuspadowy, skrzyżowany z dwuspadowym dachem nad ryzalitami. Nad drzwiami w fasadzie, flankowanymi parą okien - balkon.

Budynek murowany z cegły, ściany boniowane w tynku, detal architektoniczny - wypracowany w tynku. Piwnice przesklepione sklepieniem kolebkowym, na parterze i poddaszu stropy drewniane, tynkowane. Dach o konstrukcji krokwiowo - płatwiowej, kryty papą i blachą na deskowaniu.

Stan zachowania obiektu - bardzo zły: zarwany dach w części budynku - zalewanie wnętrza wodami opadowymi, znaczne ubytki tynków wewnątrz i na elewacjach, znaczne zniszczenia detali architektonicznych; brak stolarki.

- **Kościół pw. Siedmiu Boleści NMP, Kowale Pańskie**

Zdjęcie nr 5, 6. Kościół pw. Siedmiu Boleści NMP, Kowale Pańskie

Datowanie: lata 1847 - 1853

Pierwotny kościół wzmiankowany w XV w. Obecny, późno klasycystyczny, z elementami neoromańskimi pw. Siedmiu Boleści NMP zbudowany został z fundacji Antoniego Czarneckiego z Brzostkowa na miejscu poprzedniej świątyni. W czasie okupacji kościół całkowicie ograbiono.

W latach 2008 - 2009 odnowiono elewację zewnętrzną kościoła, wymieniono pokrycie dachu na dachówkę ceramiczną. W otworach wieży zamontowano trzy zegary. Odmalowano także elewacje. W 2009 r. wykonano z granitu nowe schody główne i do zakrystii.

Kościół orientowany, murowany, jednonawowy, wzniesiony na rzucie prostokąta, z prezbiterium nie wydzielonym w bryle budynku, zakończony od wsch. półkolistą zakrystią. W elewacji zach. czterokondygnacyjna wieża. Dach korpusu dwuspadowy z sygnaturką pośrodku kalenicy, dach zakrystii - półstożkowy, na wieży dach ostrosłupowy, zwieńczony kula i krzyżem. Dachy kryte dachówką.

Ściany murowane, tynkowane, elewacje malowane na kolor piaskowy, detale architektoniczne - wypracowane w tynku biało malowane. Ściany boczne pięćosiowe, przeprute smukłymi oknami zamkniętymi łukiem okrągłym. Archiwolty łuków okiennych ujęte w szerokie, profilowane opaski, połączone u nasady linearnym gzymsiem obiegającym cały budynek. W zwieńczeniu ścian - wyładowany, profilowany gzyms koronujący. Jednoosiowe elewacje dwóch dolnych kondygnacji wieży ujęte poziomymi podziałami ścian

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

korpusu: w przyziemiu fasady arkadowy portal, w ścianach bocznych - prostokątne blendy okienne z przeszklonym półokrągłym zwieńczeniem; na osi ścian drugiej kondygnacji - tarcze zegarowe. Dwie górne kondygnacje wieży wydzielone i rozdzielone profilowanymi gzymsami (gzyms wieńczący na wolutowych konsolkach), rozcłonkowane okrągłolucznymi triforiami; okno ujęte parą blend okiennych, rozdzielone pilastrami zaznaczonymi białym konturem; archiwolty łuków ramowane profilowanymi opaskami, spiętymi u nasady linearnymi gzymsami. W zwieńczeniu wieży, wokół dachu - galeryjka.

Ściany wnętrza dzielone pilastrami. W wyposażeniu trzy murowane ołtarze; w jednym z nich - XVIII w. Pieta. Ponadto portret trumienny na blasze (XVII w.) i naczynia liturgiczne (XVII/ XVIII w.).

Stan zachowania obiektu - bardzo dobry.

- **Plebania, Kowale Pańskie nr 5**

Zdjęcie nr 7. Plebania, Kowale Pańskie nr 5

Datowanie: 2 poł. XIX w.

Budynek obecnie bezstylowy, po remoncie w końcu lat 70 - tych utracił większość detali architektonicznych - pierwotne opaski okienne, nadproża, gzymsy.

Budynek parterowy, częściowo podpiwniczony, z użytkowym poddaszem, zbudowany na rzucie prostokąta, z poprzeczną sienią i dwoma traktami pomieszczeń we wnętrzu. W fasadzie i elewacji bocznej - otwarte ganki: pary kolumn dźwigają trójkątny szczyty nakryte dwuspadowymi daszkami. Dach główny dwuspadowy, rozcłonkowany parami lukarn pod dwuspadowymi daszkami; dachy kryte ceramicznie.

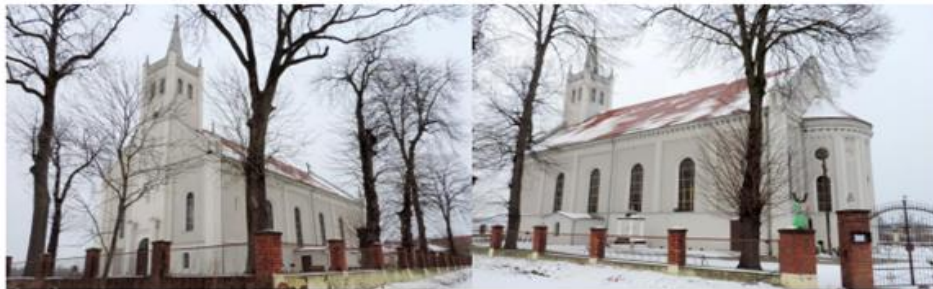
Ściany murowane, tynkowane, malowane na żółto, detal architektoniczny (kolumny, taśmowe opaski otworów, gzymsy) - biały. Elewacje na niskim cokole, rozcłonkowane prostokątnymi oknami w taśmowych opaskach, zwieńczone mocno wyładowanym, wielokrotnie profilowanym gzymsem. Konturowane profilowanym gzymsem szczyty w elewacjach bocznych - przeprute arkadowymi triforiami, zwieńczonymi linearnym gzymsem nadokiennym powtarzającym kształt archiwolt okien.

Stan zachowania obiektu: budynek po remoncie; utrata większości cech stylowych.

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

- **Kościół parafialny pw. św. Andrzeja, Tokary**

Zdjęcie nr 9, 10. Kościół parafialny pw. św. Andrzeja, Tokary

Datowanie: lata 1858 - 1861

Pierwszy, drewniany kościół w Tokarach - pw. św. Andrzeja Apostoła i 11 Dziewic Męczennic wzmiankowany był w 2 poł. XV w. Kolejny pw. Św. Andrzeja i św. Anny - również drewniany, wzniesiony w 1679 r. z fundacji dziedzica Tomasza Kwiatkowskiego, konsekrowany w 1680 r. - spalił się od pioruna w 1843 r. Przez następne 18 lat nabożeństwa były odprawiane w tymczasowej kaplicy. Obecny kościół został zbudowany w latach 1858 - 1861.

W latach 2003 - 2008 kościół odwilgocono i odgrzybiono, założono nowe tynki na wysokości 1,5 m, odnowiono polichromię i malowidła w całym kościele. Przeprowadzono także złocenie ołtarzy i chóru.

Kościół zlokalizowany jest na działce otoczonej parkanem (cegłana, tynkowana podmurówka i słupy; kwatery z siatki) i kilkoma drzewami - wzdłuż parkanu.

Budynek orientowany, na rzucie prostokąta, z kwadratową wieżą w obrębie zach. części korpusu, wysuniętą płytkim ryzalitem na osi elewacji zach. Prezbiterium nie wyodrębnione z bryły budynku, zamknięte półkolistą, dwukondygnacyjną apsydą. Pośrodku elewacji płd. - prostokątna kruchta. Dach główny dwuspadowy, naroża budynku ujęte narożnymi filarami zwieńczonymi architektonicznymi sterczynami - powyżej okapu dachu. Dach apsydy półstożkowy, czwarta kondygnacja wieży zwieńczona galerijką z balustradą osadzoną na sterczynach wieńczących narożne filary ścian wieży i - pośrodku - ostrosłupowym hełmem z kulą i krzyżem.

Sześciosiowe elewacje dłuższe, trójosiowa fasada i dwukondygnacyjne ściany apsydy ujęte w podziały ramowe: wysokie ślepe przyziemie zaakcentowane gzymsem parapetowym okrągłotucznych okien, stanowi cokół dla lizen, górą spiętych pełnym belkowaniem: płaski fryz na kostkowych konsolkach i w zwieńczeniu - wyładowany, profilowany gzymś koronujący na konsolkach wolutowych. W ścianach apsydy dwie kondygnacje okien: dolne - zamknięte łukiem okrągłym, górne - koliste okna lub blendy.

Fasada trójosiowa, z osią zaakcentowaną ryzalitem wieżowym, ujęta ramowymi podziałami elewacyjnymi, nie obejmującymi ryzalitu. W przyziemiu ryzalitu - arkada drzwi ujęta portalem z dwóch wielobocznych filarów zwieńczonych stożkowo i wyładowanego odcinka gzymsu - w nadprożu. Powyżej wąskie okienko. Szczyt ściany rozczłonkowany wąskimi, arkadowymi blendami ostrotucznyymi. W ścianach najwyższej

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

kondygnacji wieży - arkadowe biforia i, w zwieńczeniu - masywny nadwieszony gzyms kroksztynowy, dźwigający balustradę galeryjki.

Wnętrze halowe, trójnawowe, nakryte stropem - nawy zaakcentowane przez dwa rzędy wielobocznych filarów, między którymi rozpięte okrągłoluczne archiwolty arkad. Ściany i strop bogato polichromowane. Ołtarze klasycystyczne.

Dzwonnica o konstrukcji stalowej, dwa dzwony - św. Andrzej i św. Anna (poświęcone w 1973 r.)

Stan zachowania obiektu - bardzo dobry.

- **Wiatrak koźlak, Marcjanów**

Zdjęcie nr 8. Wiatrak koźlak, Marcjanów

Datowanie: ok. poł. XIX w.

Wiatrak przeniesiony do Marcjanowa w 1913 r. z Poroża (pow. Turek). Początkowo zbudowany prawdopodobnie w Grombkowie (pow. Turek). W posiadaniu obecnego właściciela od 1976 r.

Obiekt zlokalizowany jest wśród płaskiego krajobrazu pól, w sąsiedztwie wiatraka brak innych zabudowań do wsi około 1 km. Wzniesiony na planie prostokąta, w proporcjach zbliżonego do kwadratu, ściany odchylone od pionu do wewnątrz, szczyt wysunięty przed lico ściany na zewnątrz, wsparty na dwóch ozdobnie wyciętych zastrzałach. W pierwszej kondygnacji fasady - balkon dostępny po jednobiegowych schodach zewnętrznych. Dach dwuspadowy z naczółkiem po przeciwnej stronie szczytu (dawniej po tej stronie znajdowały się śmigi), wewnątrz trzypoziomowe.

Elewacje bez elementów zdobniczych: proste ściany szalowane deskami w układzie pionowym; od strony płn. niska rampa w przyziemiu; otwory wejściowe i technologiczne o nieregularnym układzie.

Obiekt drewniany o konstrukcji słupowo - ryglowej usztywnionej krzyżującymi się zastrzałami - w płaszczyznach ścian; całość wsparta na konstrukcji koźła. Obecnie słupy

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

narożne dodatkowo oparte na drewnianej podwalinie, a ta na fundamencie z luźno ułożonych kamieni polnych; słup główny kozła podparty czterema zastrzałami. Ściany na zewnątrz szalowane deskami w układzie pionowym, podłogi z desek, dach drewniany o konstrukcji krokwiowo - jętkowej, kryty blachą na deskowaniu ażurowym. Schody wewnętrzne i zewnętrzne drewniane, policzkowe, bez przednóżków. Na poziomie pierwszej kondygnacji drewnianej balkon wspornikowy na parze belek z wiązania kozła w siodle.

Stan zachowania obiektu - zły: znaczne uszkodzenia konstrukcji i zewnętrznego szalowania, zwłaszcza w partiach przyziemia.

- **Stanowisko archeologiczne nr 1, dwór na kopcu, AZP 64-43/73, Milejów**

Stanowisko to owalny (40 x 45 m) kopiec, o podstawie wzmocnionej kamieniami, znajduje się w płn. - wsch. części wsi Milejów, na terenie gospodarstwa, dz. nr 149, obręb 0016 Milejów. Otoczony jest fosą, do budowy której wykorzystano przepływający w pobliżu strumień (pogłębiając i zmieniając częściowo jego koryto). Uzyskana ziemia została użyta do sypania kopca. Zachowały się ślady drogi wiodącej na kopiec tzw. okrężnicy. W późniejszym okresie gdy obiekt był już opuszczony miejsce to wykorzystano do założenia stawów rybnych - jeden funkcjonuje do dziś. Brak jest informacji pozwalających określić czas powstania i funkcjonowania dworu.

Kopiec jest w całości sztuczny. Pierwszą warstwę konstrukcyjną stanowiły kamienie polne, na które sypano glinę (różne rodzaje) uzyskaną z kopania fosy. Fundamenty dworu zbudowano z kamieni łączonych zaprawą wapienną. Miejscami użyto także gruzu. Na nich z cegły wymurowano podmurówkę. Cegła różna - najprawdopodobniej rozbiórkowa, ściany gliniane. Brak pozostałości dachówek sugeruje, że dwór był kryty gontem. W płn. części kopca zachowały się resztki kamiennych podmurówek - prawdopodobnie przyczółków mostowych. Po całkowitej ruinie dworu (ślady pożaru, ściany przewróciły się na zewnątrz) teren był zamieszkiwany, obok niego stwierdzono ślady półziemianki - piwniczki. Obecnie stanowisko to jest w formie wyspy na stawie, mocno zadrzewione. Widoczne są pozostałości kopca.

Stanowisko w Milejowie objęte jest ścisłą ochroną konserwatorską zgodnie z art. 7, ust. 1, ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r., w związku z tym zakazuje się prowadzenia wszelkich robót budowlanych czy przemysłowych na jego terenie. Prace porządkowe prowadzone w obrębie stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków wymagają uzgodnienia z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń

Analiza SWOT stanowi jedną z najpopularniejszych technik analitycznych, pozwalających na porządkowanie informacji oraz diagnozowanie sytuacji wspólnoty samorządowej w konkretnych aspektach. Stanowi użyteczną pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów i otoczenia danej jednostki samorządu terytorialnego, ułatwia też identyfikację problemów i określenie priorytetów rozwoju. Jej nazwa to skrót od pierwszych liter angielskich słów, stanowiących jednocześnie pola przyporządkowania czynników, mogących mieć wpływ na powodzenie planu strategicznego - silne strony, słabe strony, szanse i zagrożenia.

- S - STRENGTHS, czyli silne strony,
- W - WEAKNESSES, czyli słabe strony,
- O - OPPORTUNITIES, czyli okazje,
- T - THREATS, czyli zagrożenia.

Czynniki rozwoju podzielić można - ze względu na ich pochodzenie - na wewnętrzne, na które społeczność lokalna ma wpływ (silne i słabe strony), oraz na czynniki zewnętrzne - umiejscowione w bliższym i dalszym otoczeniu jednostki (szanse i zagrożenia), na które społeczność lokalna nie ma bezpośredniego wpływu. Jednocześnie czynniki te można podzielić według kryterium charakteru wpływu na społeczność lokalną, dzięki czemu wyróżnić można czynniki: pozytywne, czyli atuty i szanse, oraz negatywne, czyli słabości i zagrożenia.

Poniżej przedstawione zostały wyniki analizy SWOT (Tabela nr 6), skoncentrowanej wokół problematyki zarządzania zasobem dziedzictwa kulturowego w gminie Kawęczyn. Oznacza to, że obok zagadnień związanych z ochroną i opieką nad zabytkami, uwzględniono także inne czynniki, które wynikają z wielości i różnorodności elementów składających się na dziedzictwo kulturowe. W tabeli znalazły się silne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia dotyczące zasobu zabytkowego, warunków dla realizacji działań w zakresie inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac budowlanych w odniesieniu do nieruchomości zabytkowych, jak również upowszechniania i promowania dziedzictwa materialnego i niematerialnego dla rozwoju gminy. Analiza nawiązuje w ten sposób do fundamentalnego założenia względem niniejszego Programu - konieczności przemodelowania systemu ochrony zabytków w efektywny system ochrony dziedzictwa. Dziedzictwo gminy tworzy bowiem jego kilkusetletnia historia, manifestująca się zarówno w bogactwie zasobu zabytkowego, jak również w tradycji i kulturze, tworząc niepowtarzalny klimat.

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

Tabela nr 6. Analiza SWOT

SILNE STRONY GMINY KAWĘCZYN	SŁABE STRONY GMINY KAWĘCZYN
<ul style="list-style-type: none"> • dogodnie położenie komunikacyjne; • otwartość i przychylność władz samorządowych; • akcentowanie rozwoju turystyki z wykorzystaniem dziedzictwa kulturowego w dokumentach strategicznych gminy; • występowanie na terenie gminy zespołów podworskich z zachowanymi dworami, towarzyszącymi zabudowaniami gospodarczymi, parkami i stawami - czyli przykładów budownictwa dawnych majątków ziemiańskich; • zachowane obiekty sakralne o wysokiej wartości kulturowej; • walory krajobrazowe gminy - wynikające z położenia, klimatu oraz lokalizacji na jej terenie obiektów ochrony przyrody, licznych zabytków architektury; • walory przyrodnicze gminy - obszary objęte ochroną (rezerwaty przyrody, pomniki przyrody); • oznakowane szlaki turystyczne pieszo - rowerowe; • zaktualizowana gminna ewidencja zabytków; • silne poczucie tożsamości lokalnej mieszkańców; • lokalną gazetą „Kawęczyniak”, działającą od 1995 r.; • działanie na terenie gminy stowarzyszeń: „Kawęczyńskie Towarzystwo Rozwoju”, „Przyszłość i Rozwój Wsi Ciemień”, „Turkowska Unia Rozwoju - T.U.R. ”; • zinwentaryzowane obiekty małej architektury sakralnej („Mała architektura sakralna w gminie 	<ul style="list-style-type: none"> • brak popularyzacji wiedzy o wartości chronionych obiektów oraz idei ochrony zabytków; • niewystarczający stan zabezpieczenia obiektów zabytkowych, w tym parków i postępujący proces ich niszczenia; • nieużytkowane wiatraki w miejscowościach Marcjanów i Stanisława; • brak zabezpieczeń antywłamaniowych i przeciwpożarowych w wielu obiektach zabytkowych; • samowole budowlane oraz niewłaściwie prowadzone remonty obiektów zabytkowych, powodujące utratę walorów zabytkowych; • mieszana struktura własnościowa, utrudniająca porozumienie w sprawie remontów; • stosunkowo niewielka dbałość o obiekty wpisane do gminnej ewidencji zabytków; • niewystarczająca wizualizacja obszaru (brak tablic informacyjnych, oznakowań tras, szlaków, miejsc historycznych, punktów turystycznych); • brak systemu wewnętrznej i zewnętrznej informacji turystycznej; • niewystarczające środki finansowe w budżecie gminy na wsparcie działań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego; • słaba kondycja i sytuacja ekonomiczna gospodarstw rolnych, spadek dochodów ludności wiejskiej; • niewystarczająca promocja gminy - brak

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

<p>Kawęczyn. Krzyże i kapliczki przydrożne”);</p> <ul style="list-style-type: none"> • publikacje, których autorem jest Turkowska Unia Rozwoju: „Wspomnienia wiecznie żywe” - jest to zbiór wspomnień osób z terenu działania stowarzyszenia z czasów wojny; wśród wspominających znaleźli się też mieszkańcy gminy Kawęczyn, „Cuda wianki” - odwołuje się do lokalnych tradycji, zwyczajów, „Ocalić od zapomnienia”; • współpraca z Muzeum Miasta Turku im. Józefa Mehoffera. 	<p>określonej strategii;</p> <ul style="list-style-type: none"> • brak ogólnego miejscowego planu zagospodarowania gminy oraz szczegółowych zapisów dotyczących zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.
<p>SZANSE GMINY KAWĘCZYN</p>	<p>ZAGROŻENIA GMINY KAWĘCZYN</p>
<ul style="list-style-type: none"> • pojawienie się funduszy pomocowych wspomagających inwestycje gminne; • możliwość wsparcia finansowego z różnych źródeł, w tym ze środków Unii Europejskiej; • wzrost dotacji na prace z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami, w tym na prace konserwatorskie; • podniesienie poziomu życia ludzi; • wykorzystanie walorów zasobów kulturowych dla rozwoju turystyki; • wzrost świadomości w widzeniu obiektu zabytkowego jako miejsca do życia i jako lokowanie kapitału; • rosnący popyt na usługi turystyczne w Polsce i na świecie, w tym w zakresie turystyki zdrowotnej; • kreowanie nowych obszarów i produktów turystycznych w oparciu o atrakcyjny sposób zagospodarowania obiektów zabytkowych; • tworzenie nowych projektów i produktów turystycznych w oparciu o istniejące zasoby; • oznakowanie tras turystycznych pod 	<ul style="list-style-type: none"> • brak jasnych i przejrzystych przepisów regulujących działania przy obiektach zabytkowych niewpisanych do rejestru zabytków; • samowola budowlana - wprowadzanie elementów obcych, nowej zabudowy - np. nieprzemysłowej, niezgodnej z historyczną kolorystyką, agresywnych nośników reklamowych, architektury niezgodnej z lokalnymi tradycjami; • niezbyt skuteczna egzekucja prawna w zakresie samowoli budowlanych oraz dewastacji zabytków i środowiska; • zanieczyszczenie środowiska związane ze zwiększoną liczbą pojazdów; • jednowymiarowe postrzeganie zasobów dziedzictwa kulturowego: wyłącznie poprzez pryzmat ich gospodarczego wykorzystania lub przeciwnie - jedynie jako zasobu historycznego; • brak dostatecznego nadzoru nad remontami i przebudowami obiektów zabytkowych; • pogarszający się stan techniczny obiektów zabytkowych na terenie

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

<p>kątem zabytków i atrakcji turystycznych;</p> <ul style="list-style-type: none"> • poprawa dostępności do zabytków przez wprowadzanie nowoczesnych, bazujących na technologiach internetowych systemów informacji turystycznej; • rosnąca rola samorządu włączającego się w sferę ochrony dziedzictwa; • wysoka atrakcyjność turystyczna regionu; • programy edukacyjne, promocyjne, restrukturyzacyjne, prewencyjne i modernizacyjne realizowane na terenie gminy przez powiat, organy administracji wojewódzkiej i państwowej; • systematyczne opracowywanie aktualizacji dokumentów na poziomie gminy; • komplementarność z Programem opieki nad zabytkami dla województwa wielkopolskiego; • uwzględnienie ochrony dziedzictwa kulturowego w planowaniu przestrzennym; • archeologiczne badania na terenach realizowanych lub przewidzianych do inwestycji; • wprowadzenie nowoczesnych metod badawczych. 	<p>gminy;</p> <ul style="list-style-type: none"> • brak środków finansowych na infrastrukturę; • skomplikowane procedury w ubieganiu się o środki zewnętrzne skutkujące stosunkowo niewielkim wykorzystaniem środków z Unii Europejskiej, zwłaszcza przez osoby prywatne; • niska świadomość mieszkańców gminy w temacie skarbów kultury, dziedzictwa i tradycji charakteryzujących gminę; • zerwanie ciągłości kulturowej koncepcja zagospodarowania przestrzennego dla obszaru powiatu - zmiana systemu wartości pomiędzy pokoleniami; • zagrożenia związane z działalnością inwestycyjną; • zagrożenia powodujące zmiany w układzie kompozycyjnym gminy; • bardzo wysokie koszty remontów obiektów zabytkowych; • zagrożenie dla dziedzictwa archeologicznego przez eksploatację kruszywa naturalnego na terenie gminy w kilku „dzikich” wyrobiskach w miejscowościach: Ciemień, Tokary Drugie, Borek Głuchowski; • istotnym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych jest działalność rolnicza, zwłaszcza intensywna orka.
--	---

7. Założenia programowe

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn służy ochronie i wykorzystaniu lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego, w różnych dziedzinach życia społecznego. Realizacja wyznaczonych celów, wymaga przede wszystkim zmiany w świadomości, szczególnie w obszarze odpowiedzialności jednostki samorządu terytorialnego, podmiotów, instytucji i sfer funkcjonalnych, które odpowiadają za ochronę środowiska kulturowego i naturalnego, za ład i zagospodarowanie przestrzenne, a także wyznaczone kierunki rozwoju gminy. Ważne jest także, aby właściciele zabytkowych obiektów, zmienili swoje podejście, przyczyniając się w ten sposób do poprawy stanu zachowania wszelkich dóbr środowiska kulturowego i naturalnego.

Na podstawie przeprowadzonej oceny stanu dziedzictwa kulturowego gminy, za pomocą analizy SWOT, zostały opracowane dwa priorytety, do których realizacji wyznaczono kierunki działania wraz z zadaniami. Czynności te osiągnięte zostaną w perspektywie długofalowej, wieloletniej, których ostatecznym rezultatem będzie przywrócenie zabytkom gminy właściwych im walorów historycznych i estetycznych.

7.1. Priorytety, kierunki działań i zadania Gminnego programu opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn

PRIORYTET I: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego gminy, jako element rozwoju gospodarczo - społecznego gminy Kawęczyn.

PRIORYTET II: Promocja dziedzictwa kulturowego i edukacja służąca budowaniu tożsamości kulturowej mieszkańców gminy Kawęczyn.

Dla priorytetu pierwszego, ustalono następujące kierunki działań, wraz z zadaniami dla każdego z kierunków.

PRIORYTET I: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego gminy, jako element rozwoju gospodarczo - społecznego gminy.

KIERUNKI DZIAŁAŃ:

1. Podjęcie działań mających na celu podniesienie atrakcyjności krajobrazu kulturowego gminy na potrzeby edukacyjne, społeczne i turystyczne.

ZADANIA:

- poprawa zapisów oraz rozszerzenie ich w miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w obszarze zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków;
- promowanie istniejących wartości krajobrazowych gminy oraz atrakcyjnych przestrzeni widokowych, w tym ochrona historycznego tła krajobrazowego;

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

- poprawa dostępności do poszczególnych obiektów zabytkowych poprzez odpowiednie oznakowanie obiektów, dróg i szlaków;
- współpraca z organizacjami turystycznymi w zakresie ustalenia potrzeb rozwoju bazy turystycznej i propagowania walorów gminy oraz rozwinięcia informacji turystycznej w miejscach najliczniej uczęszczanych przez turystów;
- umieszczenie tablic zawierających krótką informację na temat historii obiektu;
- montaż iluminacji świetlnych kościołów z terenu gminy.

2. Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego.**ZADANIA:**

- egzekwowanie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego;
- w momencie przyjmowania nowych planów, strategii dbałość o włączanie zagadnień z ochrony dziedzictwa kulturowego do treści tych dokumentów;
- zintegrowanie działań: jednostek samorządowych wszystkich szczebli, instytucji rządowych, kulturalnych, oświatowych i badawczych, organizacji pozarządowych oraz właścicieli prywatnych obiektów zabytkowych;
- stanowisko archeologiczne w Milejowie wpisane do rejestru zabytków wymaga oznakowania oraz odsłonięcia rzeźby (oddrzewienie), co może nastąpić po wcześniejszym uzgodnieniu planowanych prac z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków oraz wypełnieniu podanych przez niego wytycznych konserwatorskich.

3. Rozszerzenie zasobów prawnych form ochrony zabytków gminy Kawęczyn.**ZADANIA:**

- bieżąca aktualizacja i weryfikacja obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków;
- inwentaryzacja obiektów małej architektury, jako świadectwa kulturalnej przeszłości regionu (krzyże, kapliczki przydrożne, miejsca pamięci) oraz wpisanie najcenniejszych z nich do gminnej ewidencji zabytków w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków;
- uwzględnianie ochrony zabytków przy planowaniu zadań inwestycyjnych gminy;
- uwzględnienie postulatów ochrony dziedzictwa kulturowego i walorów przyrodniczych w treści dokumentów planistycznych, między innymi przy zmianie istniejących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- jasne i czytelne zaprezentowanie wszystkich form ochrony dziedzictwa kulturowego w dokumentach strategicznych gminy - szczegółowe oznaczenie zabytków i lokalizacji terenów objętych ochroną;
- zawieranie w umowach sprzedaży, dzierżawy zabytków nieruchomości warunków nakładających obowiązek przeprowadzenia niezbędnych prac remontowych i konserwatorskich.

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

4. Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.**ZADANIA:**

- prowadzenie prac remontowo - konserwatorskich przy obiektach ujętych w gminnej ewidencji zabytków, stanowiących własność gminy;
- podejmowanie współpracy z właścicielami zabytków położonymi na terenie gminy mającej na celu poprawę ich stanu zachowania;
- współpraca gminy ze związkami wyznaniowymi będącymi właścicielami i zarządcami zabytków sakralnych (kościół, cmentarze), umożliwiającą wspieranie ich działań przy podejmowaniu niezbędnych prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych;
- interwencja władz gminy przy rażących naruszeniach prawa budowlanego (zwłaszcza w zakresie samowoli budowlanych na obszarach objętych ochroną konserwatorską), przy obiektach zabytkowych oraz ujętych w ewidencji gminnej (zwłaszcza jeśli chodzi o rozbudowy i przebudowy zmieniające bryłę budynków) we współpracy z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków;
- zmiany zagospodarowania przestrzennego, realizacji inwestycji, będących własnością gminy, przy bezwzględnym przestrzeganiu ustawowego wymogu uzyskiwania konserwatorskiego pozwolenia na prowadzenie prac w budynkach objętych ochroną, na podstawie wpisu do rejestru zabytków, indywidualnego lub zespołowego;
- kontynuowanie systemu corocznego rezerwowania środków w budżecie gminnym przeznaczonych na dofinansowania prac konserwatorskich i remontów dla właścicieli zabytków;
- podjęcie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami;
- podnoszenie poziomu wykształcenia pracowników Urzędu Gminy zatrudnionych w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego, poprzez przeprowadzanie odpowiednich szkoleń;
- wskazanie możliwości właścicielom obiektów zabytkowych i pomoc przy ubieganiu się o dotacje lub refundacje kosztów prac z funduszy krajowych, wojewódzkich i europejskich;
- wspieranie i uzupełnianie działań właścicieli zabytków poprzez dofinansowanie prowadzonych przez nich prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych w ramach uchwały nr XXIX/132/09 Rady Gminy Kawęczyn z dnia 25.05.2009 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach ruchomych i nieruchomych;
- doradztwo w przygotowywaniu wniosków o dofinansowanie;
- inwentaryzacja zabytkowych nagrobków na terenach cmentarzy.

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

Dla priorytetu drugiego, ustalono następujące kierunki działań, wraz z zadaniami dla każdego z kierunków.

PRIORYTET II: Promocja dziedzictwa kulturowego i edukacja służąca budowaniu tożsamości kulturowej mieszkańców gminy Kawęczyn.

KIERUNKI DZIAŁAŃ:

1. Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy.

ZADANIA:

- umieszczenie na stronie internetowej gminy gminnej ewidencji zabytków wraz z kartami obiektów;
- zapoznanie mieszkańców z zagadnieniami dotyczącymi gminnej ewidencji zabytków oraz przybliżenie skutków prawnych z tym związanych;
- bieżące zamieszczanie na stronie internetowej gminy dostępnych informacji dotyczących możliwości pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych, ułatwiających właścicielom i zarządom obiektów zabytkowych terminowe i prawidłowe składanie stosownych wniosków w dziedzinie dziedzictwa kulturowego gminy;
- stworzenie „vademecum” poświęconego zabytkom dla właścicieli obiektów zabytkowych;
- opracowanie interaktywnej mapy gminy z naniesioną lokalizacją obiektów zabytkowych, ułatwiającej dotarcie do wszystkich elementów dziedzictwa kulturowego;
- opracowanie zintegrowanego systemu informacji wizualnej obejmującego zasoby i walory dziedzictwa kulturowego gminy Kawęczyn, np. informacje o znanych postaciach zamieszkujących kiedyś tereny gminy, spis zabytków i stanowisk archeologicznych znajdujących się na terenie gminy (zawierający krótki opis każdego z nich);
- opracowanie szlaków turystycznych, wykorzystujących walory dziedzictwa kulturowego;
- stworzenie trasy turystycznej po kapliczkach/ figurach/ krzyżach znajdujących się na terenie gminy, w postaci mapy z rozmieszczeniem ww. obiektów.

2. Popularyzowanie wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym gminy.

ZADANIA:

- wydawanie i wspieranie publikacji, folderów promocyjnych, przewodników poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy;
- prowadzenie działalności edukacyjnej skierowanej do młodzieży szkolnej poprzez organizowanie dla niej: konkursów szkolnych popularyzujących historię gminy oraz jej zabytki;

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

- wspieranie działań i ścisła współpraca z Muzeum Miasta Turku im. Józefa Mehoffera oraz ze stowarzyszeniami działającymi na terenie gminy: „Kawęczyńskie Towarzystwo Rozwoju”, „Przyszłość i Rozwój Wsi Ciemień”, „Turkowska Unia Rozwoju - T.U.R. ”;
- nagłaśnianie, promowanie i informowanie lokalnej społeczności o ważnych odkryciach konserwatorskich i archeologicznych, w celu budowania tożsamości historycznej oraz kreowania właściwych zachowań wobec dziedzictwa kulturowego;
- wprowadzenie stałej rubryki dotyczącej zagadnień związanych z zabytkami do lokalnej gazetki „Kawęczyniak” (informacje o zamierzeniach i pracach konserwatorskich, ocena ich realizacji, wskazanie najkorzystniejszych realizacji, także realizacji niekorzystnych i samowoli budowlanych).

8. Instrumentarium realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami

Gminny program opieki nad zabytkami realizowany będzie poprzez wykonanie wskazanych zadań, na rzecz osiągnięcia przyjętych w nim priorytetów. Podstawę instrumentarium stanowią obowiązujące przepisy prawa oraz zawarte w nich regulacje. Regulacje te dotyczą instrumentów ekonomiczno - prawnych, społecznych oraz finansów publicznych. Zakłada się, że zadania określone w niniejszym programie będą wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

- instrumenty prawne, wynikające z obowiązujących przepisów prawnych:
 - aktualizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
 - wykonywanie decyzji administracyjnych z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami, np. Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
- instrumenty finansowe:
 - finansowanie prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy;
 - udzielanie dotacji na prace remontowe, konserwatorskie i budowlane przy zabytkach;
 - korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje.
- instrumenty społeczne:
 - prowadzenie działań z zakresu współpracy i współdziałania z właścicielami oraz użytkownikami zabytków (władzami kościelnymi i parafiami, osobami fizycznymi), a także edukacja i informacja odnośnie dziedzictwa kulturowego gminy Kawęczyn;
 - edukacja kulturowa;
 - działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.
- instrumenty koordynacji:
 - realizacja projektów i programów gminy, dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego gminy;
 - realizacja poprzez monitoring stanu środowiska kulturowego.

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

- instrumenty kontrolne:
 - aktualizacja i weryfikacja gminnej ewidencji zabytków;
 - oceny zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy;
 - monitoring stanu zachowania dziedzictwa kulturowego,
 - sporządzanie co dwa lata sprawozdania z realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami oraz aktualizacja programu związana z ustawowym czteroletnim okresem obowiązywania.

9. Zasady oceny realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. 2014 poz. 1446) Wójt zobowiązany jest do sporządzania, co dwa lata, sprawozdań z realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami i przedstawiania go Radzie Gminy. Wykonanie takiego sprawozdania, powinno być poprzedzone oceną poziomu realizacji programu, która powinna uwzględniać: wykonanie zadań, które zostały przyjęte do realizacji w czteroletnim okresie obowiązywania Gminnego programu opieki nad zabytkami oraz efektywność ich wykonania.

Dla priorytetu I - Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego gminy, jako element rozwoju gospodarczo - społecznego gminy, przyjmuje się następujące wskaźniki oceniające poziom realizacji programu opieki nad zabytkami:

- procentowy poziom wydatków budżetu gminy poniesionych na realizację Gminnego programu ochrony i opieki nad zabytkami;
- wartość pozyskanych środków finansowych ze źródeł pozabudżetowych przez gminę;
- liczba obiektów poddanych pracom zabezpieczającym przed zniszczeniem lub kradzieżą;
- ilość oznaczonych obiektów zabytkowych, dróg, tras turystycznych;
- ilość umieszczonych tablic zawierających krótką informację na temat historii obiektu;
- ilość umieszczonych iluminacji świetlnych kościołów z terenu gminy;
- ilość złożonych wniosków na dofinansowanie prac remontowych przez właścicieli zabytkowych obiektów;
- ilość przeprowadzonych inwentaryzacji obiektów małej architektury,
- ilość interwencji władz gminy przy rażących naruszeniach prawa budowlanego;
- ilość stworzonych stanowisk pracy związanych z opieką nad zabytkami;
- ilość przeprowadzonych szkoleń dla pracowników Urzędu Gminy zatrudnionych w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego;
- ilość złożonych wniosków o dofinansowanie;
- wartość przyznanych dotacji na prace konserwatorskie i remonty dla obiektów zabytkowych.

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

Dla priorytetu II - Promocja dziedzictwa kulturowego i edukacja służąca budowaniu tożsamości kulturowej mieszkańców gminy Kawęczyn, przyjmuje się następujące wskaźniki oceniające poziom realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami:

- ilość odwiedzin strony internetowej gminy z zamieszczoną gminną ewidencją zabytków wraz z kartami obiektów;
- ilość przedstawionych mieszkańcom informacji dotyczących gminnej ewidencji zabytków oraz przybliżenie skutków prawnych z tym związanych;
- ilość opracowanych szlaków turystycznych, wykorzystujących walory dziedzictwa kulturowego;
- liczba opracowanych i wydanych publikacji, folderów promocyjnych, przewodników poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy;
- ilość wydanych artykułów w lokalnej prasie dotyczących zagadnień związanych z zabytkami;
- ilość przeprowadzonych konkursów szkolnych popularyzujących historię gminy oraz jej zabytki i wystaw.

10. Źródła finansowania Gminnego programu opieki nad zabytkami

Zgodnie z obowiązującą ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, dbałość o zabytek polega między innymi na zapewnieniu warunków do dokumentowania zabytku, popularyzacji wiedzy o nim, prowadzeniu prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych oraz utrzymaniu zabytku i jego otoczenia w jak najlepszym stanie. Finansowanie tych działań jest obowiązkiem nie tylko właściciela zabytku, lecz także każdego podmiotu mającego tytuł prawny do zabytku, tj. osób fizycznych, jednostek organizacyjnych, a więc trwałych zarządców, użytkowników wieczystych. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tego rodzaju tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest zadaniem własnym. Ochrona zabytków i opieka nad nimi, a także wszelkie działania związane ze zmianą ich funkcji w przestrzeni publicznej oraz ich popularyzacją i udostępnianiem społecznym, mogą być finansowane z różnych źródeł w zależności od typu działań.

Niniejszy rozdział wskazuje możliwości w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych. Ważne jest, by władze gminy z własnej inicjatywy podjęły próbę wygospodarowania w budżecie środków przeznaczonych na realizację zapisów Gminnego programu opieki nad zabytkami. Tym bardziej, że znaczna część źródeł zewnętrznych wymaga zapewnienia wkładu własnego w finansowanych przez nie projektach. Główny obowiązek związany z opieką, ochroną oraz finansowaniem wszelkich prac konserwatorskich, spoczywa na właścicielach i użytkownikach obiektów zabytkowych.

Źródła zewnętrznego finansowania można podzielić następująco:

- Źródła krajowe:
 - dotacje Ministra Kultury;
 - dotacje Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

- dotacje wojewódzkie i powiatowe;
- dotacje gminne;
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego 2014 - 2020;
- dotacje Ministra Administracji i Cyfryzacji - fundusz kościelny;
- Fundusz Termomodernizacji i Remontów;
- Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa;
- programy operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
- promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
 - Źródła zagraniczne:
- źródła unijne w ramach funduszy strukturalnych;
- źródła z programu Polska Cyfrowa PO PC 2014 - 2020;
- źródła pozaunijne - Mechanizm Norweski i Mechanizm Finansowy EOG.

10.1. Dotacje

Sprawy, związane z dofinansowaniem prac przy obiektach zabytkowych, reguluje rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. „W sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków”, (t. j., Dz. U. z 2014 r. poz. 399).

Dotacja może zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej będącej właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub posiadającej taki zabytek w trwałym zarządzie. Udzielana jest na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, planowanych do przeprowadzenia w roku złożenia wniosku lub następnym, bądź na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów przed upływem 3 lat po wykonaniu prac. W przypadku refundacji kosztów prac wniosek powinien być złożony w roku następującym po roku, w trakcie którego zakończono wszystkie prace konserwatorskie i roboty budowlane podlegające dofinansowaniu.

Art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, określa szczegółowo wykaz działań które mogą podlegać dofinansowaniu. Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować wyłącznie nakłady konieczne poniesione na przeprowadzenie następujących działań:

- sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
- wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami prawa budowlanego;
- sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
- zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

- stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
- odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych;
- działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
- zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru;
- zakup i montaż instalacji przeciwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Standardowo, dotacja udzielana jest w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie powyższych działań. Natomiast wysokość dotacji może zostać zwiększona, nawet do 100% nakładów koniecznych, w wypadku jeżeli:

- zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową,
- wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem, technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych,
- stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.

Jednocześnie, łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, udzielonych przez ministra do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków bądź organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, nie może przekraczać wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

- **Dotacje Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków**

Wojewódzki Konserwator Zabytków, działając na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, ustala zasady i tryb postępowania przy ubieganiu się o dotację celową na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego w ramach środków przyznanych przez Wojewodę Wielkopolskiego, pozostających w dyspozycji Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Środki finansowe na dany rok pozostające w dyspozycji Wielkopolskiego Wojewódzkiego

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

Konserwatora Zabytków przyznawane są na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach ruchomych i nieruchomych na podstawie wniosków złożonych przez właścicieli lub posiadaczy zabytków. W ramach środków finansowych pozostających w dyspozycji Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków można ubiegać się o dofinansowanie:

- nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, ustalonych na podstawie kosztorysu zatwierdzonego przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, które zostaną przeprowadzone w roku złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji;
- nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, które zostały przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji. Wniosek ten wnioskodawca może złożyć po przeprowadzeniu wszystkich prac lub robót przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków określonych w pozwoleniu wydanym przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Zgodnie z przepisami art. 78 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami dotacja może być udzielona w wysokości do 50 % nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru.

Jeżeli zabytek wpisany do rejestru zabytków posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, dotacja może być udzielona w wysokości do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

W przypadku, jeżeli stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku, dotacja może być również udzielona do wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót zgodnie z art. 78 ust. 2 i ust. 3 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Trudna sytuacja finansowa wnioskodawcy w świetle ww. przepisów nie jest uzasadnieniem dla udzielenia wyższej kwoty dotacji niż 50%.

Wnioskodawca ubiegający się o kwotę wyższą niż 50% nakładów koniecznych zobowiązany jest dołączyć informację na ten temat wraz z uzasadnieniem w którym zostanie opisana wyjątkowa wartość historyczna, artystyczna lub naukowa zabytku albo też informację o konieczności przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych oraz innych dokumentów potwierdzających konieczność niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.

Łączna wysokość dotacji udzielonych przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz inne podmioty, w szczególności urzędy i instytucje państwowe

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

lub samorządowe nie może przekraczać wysokości 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

- **Dotacje wojewódzkie i powiatowe**

Dofinansowanie prac przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków odbywa się na podstawie art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz na podstawie uchwały Sejmiku Województwa (Powiatu) w sprawie trybu i zasad przyznawania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane.

- **Dotacje Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego**

Dotacje Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego udzielane są w ramach otwartego konkursu ofert na zadania publiczne Województwa Wielkopolskiego w dziedzinie ochrony dziedzictwa kulturowego - ochrona zabytków i opieka nad zabytkami. O dotację może ubiegać się podmiot posiadający tytuł prawny do zabytku położonego lub znajdującego się na obszarze województwa wielkopolskiego. Z budżetu Województwa Wielkopolskiego mogą być udzielane dotacje celowe na prace lub roboty przy zabytku dostępnym publicznie, posiadającym istotne znaczenie historyczne, artystyczne lub kulturowe. Dotacja może zostać udzielona do 70% ogółu nakładów na prace lub roboty. W uzasadnionych przypadkach, gdy zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową lub gdy wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, a także w sytuacji, gdy konieczne jest niezwłoczne podjęcie prac lub robót, może być udzielona dotacja do 100 % nakładów. Podstawą udzielenia dotacji jest prawidłowo złożony wniosek wraz z kompletem załączników. Kopie załączników należy potwierdzić na każdej stronie za zgodność z oryginałem wraz z wpisaniem daty potwierdzenia. Po przyznaniu dotacji Województwo Wielkopolskie zawiera umowę z beneficjentem, który zobowiązany jest do wykonania dotowanych prac w danym roku. W 2015 r. przeznaczono 902 000 zł.

Zasady udzielania dotacji przez Województwo szczegółowo określają:

- Uchwała nr XXIX/409/08 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 1 grudnia 2008;
- Uchwała nr XLI/585/09 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 30 listopada 2009;
- Uchwała nr XLIII/629/10 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 25 stycznia 2010.

- **Dotacje gminne**

Zgodnie z art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. Dz. U. 2013 poz. 594) finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach jest również obowiązkiem jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest ponadto jej zadaniem własnym. Zasady i tryb postępowania o udzielenie dotacji z budżetu Gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków określa odpowiednia uchwała, podjęta przez Radę Gminy.

- **Dotacje Ministra Administracji i Cyfryzacji - fundusz kościelny**

Środki Funduszu Kościelnego można przeznaczyć na remonty i konserwację obiektów sakralnych o wartości zabytkowej (art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 20 marca 1950 i § 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 1990 r. w sprawie rozszerzenia celów Funduszu Kościelnego, Dz. U. nr 61 poz. 354). Dotacją mogą być objęte podstawowe prace zabezpieczając obiekt: remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie, odgrzybianie, izolacja, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, odgromowej, przeciwłamaniowej i przeciwpożarowej.

- **Fundusz Termomodernizacji i Remontów**

Celem rządowego programu wsparcia remontów i termomodernizacji jest poprawa stanu technicznego istniejących zasobów mieszkaniowych, ze szczególnym uwzględnieniem ich termomodernizacji. Z programu mogą skorzystać właściciele zasobów mieszkaniowych (gminy, spółdzielnie mieszkaniowe, właściciele mieszkań zakładowych i prywatni właściciele). Jego beneficjentami są także osoby mieszkające w budynkach objętych programem, gdyż poprawia się komfort zamieszkiwania z jednoczesnym zmniejszeniem opłat za energię cieplną.

Program realizowany na podstawie ustawy o wspieraniu termomodernizacji i remontów obejmuje dwa główne moduły - wsparcie przedsięwzięć termomodernizacyjnych i wsparcie przedsięwzięć remontowych. Wprowadza on także dodatkowe wsparcie dla właścicieli budynków mieszkalnych objętych w przeszłości czynszem regulowanym. Wsparcie jest udzielane w postaci tzw. premii, czyli spłaty części kredytu wykorzystanego na realizację przedsięwzięcia. Spłata jest dokonywana ze środków Funduszu Termomodernizacji i Remontów, obsługiwanego przez Bank Gospodarstwa Krajowego i zasilanego ze środków budżetu państwa.

- **Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa**

Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa została powołana przez Sejm RP ustawą z 2 lipca 1947 r. Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa jest jedynym w Polsce organem państwowym inicjującym i koordynującym działalność związaną z upamiętnianiem historycznych wydarzeń i miejsc oraz postaci w dziejach walk i męczeństwa narodu polskiego w kraju i zagranicą, a także walk i męczeństwa innych narodów na terytorium Polski.

Na stronie internetowej znajdują się wnioski między innymi na dofinansowanie Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa na wykonanie prac remontowych na cmentarzach, kwaterach i mogiłach wojennych oraz wniosek o środki finansowe na wykonanie pomników, tablic pamiątkowych lub remonty już istniejących upamiętnień.

- **Rządowy program ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem Bezpieczniej”**

Rządowy Program Ograniczania Przestępczości i Aspołecznych Zachowań program pn. „Razem bezpiecznie” został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 18 listopada 2006 r. Program łączy działania Policji, administracji rządowej i samorządowej oraz partnerów społecznych, zainteresowanych poprawą bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

Jednym z podstawowych założeń programu jest przekonanie obywateli do nawiązania trwałego, stałego, naturalnego partnerstwa z Policją oraz innymi instytucjami ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego. Finansowanie rządowego programu ograniczania przestępczości i społecznych zachowań „Razem bezpieczniej” zostało rozłożone na okres 9 lat. Szereg przedsięwzięć realizowanych w ramach programu wpisuje się w zadania poszczególnych jednostek i może być realizowana w ramach bieżącej działalności.

Na podstawie aktualnej wiedzy o stanie i poczuciu bezpieczeństwa określono obszary działania programu i kierunki aktywności zaangażowanych podmiotów:

- Bezpieczeństwo w miejscach publicznych i w miejscu zamieszkania
- Przemoc w rodzinie;
- Bezpieczeństwo w szkole;
- Bezpieczeństwo w środkach komunikacji publicznej;
- Bezpieczeństwo w ruchu drogowym;
- Bezpieczeństwo w działalności gospodarczej;
- Ochrona dziedzictwa narodowego.

10.2. Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Jednym z najważniejszych źródeł finansowania zadań związanych z ochroną i opieką zabytków są środki budżetu państwa będące w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, który corocznie ogłasza stosowne konkursy.

Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego:

- **Program „Dziedzictwo Kulturowe”**

Program ten stanowi kontynuację finansowania w ubiegłych latach. Celem programu jest ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego w kraju i za granicą, wspieranie działalności muzeów oraz popularyzacja kultury ludowej.

Program „Dziedzictwo kulturowe” składa się z następujących priorytetów:

- Ochrona zabytków;
- Wspieranie działań muzealnych;
- Kultura ludowa i tradycyjna;
- Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą;
- Ochrona zabytków archeologicznych;
- Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego;
- Miejsca pamięci narodowej.

- **Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego 2015**

Miejsca Pamięci Narodowej - to nowy priorytet w ramach Programów ogłoszonych przez Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego prof. Małgorzatę Omilanowską. Jego celem jest wspieranie samorządów w zapewnianiu stabilnej opieki nad najważniejszymi miejscami pamięci, stanowiącymi materialne świadectwo wydarzeń

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

kluczowych dla narodowej tożsamości. Nabór wniosków trwał do 30 listopada 2014 r., z wyjątkiem priorytetu Ochrona zabytków, gdzie termin minął 31 października 2014 r. Dokumenty należy składać poprzez portal systemu EBOI.

Programy na 2015 r. w ramach dziedzictwa kulturowego:

- Ochrona zabytków,
- Wspieranie działań muzealnych,
- Kultura ludowa i tradycyjna,
- Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą,
- Ochrona zabytków archeologicznych,
- Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego,
- Miejsca Pamięci Narodowej.

- **Program „Infrastruktura kultury”**

Celem programu jest poprawa warunków funkcjonowania instytucji i obiektów kultury. Przedmiotem dofinansowania mogą być modernizacje i remonty obiektów przeznaczonych na działalność kulturalną i edukacyjną, w zakresie kultury oraz przygotowanie dokumentacji technicznej do inwestycji.

- **Program wieloletni KULTURA +**

Realizowany w latach 2011 - 2015. Jego celem jest poprawa dostępu do kultury oraz uczestnictwa w życiu kulturalnym na terenach wiejskich i wiejsko - miejskich, poprzez modernizację i budowę infrastruktury bibliotecznej i digitalizację zasobów muzeów, bibliotek i archiwów.

10.3. Środki europejskie

Poza podstawowymi źródłami finansowania jakimi są środki publiczne pochodzące z budżetu państwa oraz budżetów samorządów, finansowanie ochrony zabytków odbywa się również przy znaczącym udziale funduszy pochodzących z Unii Europejskiej oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

- **Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2014 - 2020**

Obecnie trwa przygotowanie trzech typów programów: transgranicznych, transnarodowych i międzyregionalnego na lata 2014 - 2020. Zasadniczą różnicą między trzema typami współpracy jest zakres terytorialny, w ramach którego można realizować wspólne przedsięwzięcia:

- obszary przylegające do granic państwowych, w przypadku programów współpracy transgranicznej. Programy transgraniczne służą przede wszystkim budowaniu więzi łączących społeczności po obu stronach granicy. Ich realizacja służy wzmocnieniu współpracy poprzez wzrost liczby wspólnych inicjatyw dotyczących między innymi ochrony środowiska, rozbudowy infrastruktury, wymiany kulturalnej, czy wzajemnych kontaktów młodzieży;

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

- duże zgrupowania europejskich regionów z kilku lub kilkunastu państw w ramach programów współpracy transnarodowej;
- wszystkie regiony UE w zakresie współpracy międzyregionalnej. Projekty, oparte na współpracy z partnerami zagranicznymi mogą dotyczyć między innymi kultury, sztuki, turystyki i promocji regionu.

- **Kreatywna Europa**

Kreatywna Europa to nowy program Unii Europejskiej oferujący wsparcie finansowe dla sektorów audiowizualnych, kultury i kreatywnych. Program ten będzie realizowany w latach 2014 - 2020 i będzie zawierał trzy komponenty: MEDIA, KULTURA i część międzysektorową z nowym instrumentem finansowym od 2016 r. Nowe priorytety, które pojawiają się w Kreatywnej Europie wynikają z analizy obecnej sytuacji sektorów kultury w Europie i problemów, jakie napotykają europejscy artyści. Są to przede wszystkim: budowanie kompetencji sektorów kultury i kreatywnych do skutecznego działania na poziomie ponadnarodowym oraz strategiczne budowanie i rozwój publiczności dla odbioru europejskich dzieł i zwiększanie dostępu do kultury.

Komponent Kultura jest częścią programu Kreatywna Europa skierowaną do instytucji, organizacji i innych podmiotów działających w sektorach kultury i kreatywnych. Jego celem jest promocja europejskiej kultury i sztuki, zwiększanie mobilności artystów i dzieł europejskich, budowanie współpracy kulturalnej na poziomie ponadnarodowym, rozwijanie europejskiej publiczności oraz dostosowywanie sektorów kultury i kreatywnych do technologii cyfrowych i wdrażania innowacji.

- **Program Europa dla Obywateli 2014 - 2020**

Kolejnym programem wspólnotowym skierowanym na realizację „miękkich” działań projektowych między innymi w tematyce dziedzictwa kulturowego jest celem jest zwiększenie świadomości obywateli o historii i integracji europejskiej oraz pomoc w lepszym zrozumieniu polityki UE i jej wpływu na życie codzienne obywateli jej państw członkowskich.

Celami ogólnymi programu są:

- rozwijanie obywatelstwa europejskiego przez umożliwienie współpracy i uczestnictwa w budowaniu demokratycznej, różnorodnej kulturowo, otwartej na świat Europy;
- rozwijanie poczucia tożsamości europejskiej opartej na wspólnych wartościach, historii i kulturze, umacnianie poczucia odpowiedzialności za UE wśród obywateli;
- pogłębianie tolerancji i wzajemnego zrozumienia między obywatelami Europy.

Cele ogólne realizowane są na poziomie ponadnarodowym za pomocą celów szczegółowych, do których należy:

- gromadzenie członków społeczności lokalnych z całej Europy w celu wymiany doświadczeń, opinii i wartości;
- wspieranie działań, debat i refleksji na temat obywatelstwa europejskiego i demokracji przy współpracy z europejskimi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego;
- przybliżanie Europy obywatelom przez propagowanie europejskich wartości i osiągnięć z zachowaniem pamięci o jej historii;

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

- zachęcanie obywateli i organizacji obywatelskich we wszystkich krajach do wzajemnych kontaktów, umacniających dialog międzykulturowy (jedność w różnorodności), budowanie więzi między „starymi” a nowymi członkami UE.

Program składa się z dwóch obszarów tematycznych: Pamięć i Obywatelstwo europejskie oraz Demokratyczne zaangażowanie i uczestnictwo obywatelskie, które są uzupełnione przez działanie horyzontalne nazwane „waloryzacją”, sprowadzające się do analizy, rozpowszechniania i wykorzystania wyników projektów dofinansowanych z Programu „Europa dla Obywateli”. Minimalna kwota dofinansowania projektu to 60 000 euro, maksymalna 600 000 euro. Wsparcie finansowe Unii nie może przekroczyć 70% całkowitego budżetu. Wnioski mogą składać organizacje badające europejską politykę publiczną (ośrodki analityczne) lub organizacje społeczeństwa obywatelskiego, które przez swoje stałe i regularnie prowadzone działania wnoszą konkretny wkład w realizację celów programu Europa dla Obywateli, a ponadto spełniają wszystkie następujące wymagania:

- posiadają osobowość prawną co najmniej od czterech lat,
- działają na poziomie europejskim,
- nie są nastawione na zysk,
- mają siedzibą w jednym z krajów członkowskich UE, krajach EFTA i innych, jeśli podpisały one w 2014 r. protokół ustaleń z Komisją Europejską.

- **Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW)**

Jest to kolejny program finansowy, dotowany przez Unię Europejską, w ramach Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), z którego możliwe było i będzie finansowanie przedsięwzięć związanych z ochroną szeroko pojmowanego dziedzictwa kulturowego, jest Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 - 2020. W jego projekcie zapisano między innymi, że w jego ramach przewidziane jest działanie 7.8. „Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich”, a w nim poddziałanie 7.8.2.1. „Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego”. W ramach tego poddziałania mogą być wspierane następujące typy operacji:

- odnawianie lub poprawa stanu zabytkowych obiektów budowlanych, służących zachowaniu dziedzictwa kulturowego;
- zakup obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie z przeznaczeniem na cele publiczne.

Koszty kwalifikowalne obejmują:

- koszty zakupu, przebudowy lub modernizacji obiektów budowlanych;
- koszty prac konserwatorskich lub restauratorskich;
- koszty zakupu sprzętu, materiałów i usług, służących realizacji operacji;
- koszty ogólne, bezpośrednio związane z przygotowaniem i realizacją operacji.

- **Działania LEADER**

Dodatkowo w środkach UE kierowanych do Polski przez EFRROW dofinansowania na inicjatywy związane z ochroną dziedzictwa i podtrzymaniem tradycji kulturowych można szukać w ramach działania 7.15 LEADER (PROW), definiowanego jako podejście oddolne, mające na celu rozwój lokalny kierowany przez lokalną społeczność. LEADER może być realizowany na obszarach wiejskich, przez które rozumieć należy tereny całego kraju, z wyłączeniem obszaru miast o liczbie mieszkańców większej niż 20 000. Dla danego obszaru na terenach wiejskich, zamieszkanego przez minimum 30 000 lub maksimum 150 000 mieszkańców, powstać powinna tzw. Lokalna Strategia Rozwoju (LSR) zawierająca wszelkie aspekty charakterystyczne dla danego terenu i zamieszkującej go ludności, które mogą przyczynić się do rozwoju gospodarczego, turystycznego, społecznego i kulturowego tego obszaru. LSR będzie realizowana na obszarze obejmującym przynajmniej dwie gminy, których tereny stanowią (bądź zawierają) obszary wiejskie, dla których utworzona zostanie tzw. Lokalna Grupa Działania (LGD). Podejście LEADER wskazuje konieczność osiągnięcia przez Lokalną Grupę.

Działania określonych celów szczegółowych, do których należą między innymi:

- wzmocnienie kapitału społecznego, w tym z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i wspieranie partycypacji społeczności lokalnej w realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju;
- rozwój przedsiębiorczości, z wyłączeniem świadczenia usług rolniczych;
- rozwój produktów lokalnych;
- zachowanie dziedzictwa lokalnego;
- rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury: turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej.

Operacje realizowane w ramach LSR powinny jednak wskazywać na wykorzystanie lokalnych zasobów, takich jak: surowce naturalne, miejscową infrastrukturę, lokalizację (położenia geograficzne), dziedzictwo kulturowe i krajobrazowe, potencjał mieszkańców itp.

- **Program operacyjny infrastruktura i środowisko 2014 - 2020**

Program Infrastruktura i Środowisko 2014 - 2020 to największy program finansowany z Funduszy Europejskich nie tylko w Polsce, ale i Unii Europejskiej. Główne obszary na które zostaną przekazane środki to: gospodarka niskoemisyjna, ochrona środowiska, przeciwdziałanie i adaptacja do zmian klimatu, transport i bezpieczeństwo energetyczne oraz ochrona zdrowia i dziedzictwo kulturowe. Budżet programu wynosi ponad 27,4 mld euro z Funduszy Europejskich (FE), czyli ok. 115 mld zł.

Priorytet nr 8. Ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego - alokacja z FE 467,3 mln euro: inwestycje w ochronę i rozwój dziedzictwa kulturowego oraz zasobów kultury, np. instytucji kultury, szkół artystycznych.

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

- **Polska Cyfrowa PO PC 2014 - 2020**

Projekt programu operacyjnego Polska Cyfrowa przygotowały Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji oraz Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju. Program został przyjęty przez rząd 8 stycznia 2014 r., 5 grudnia 2014 r. przez Komisję Europejską. Orientacyjna kwota przewidziana na nabory w 2015 r. to blisko 2,6 mld zł. Celem tego programu jest wykorzystanie potencjału cyfrowego do poprawy jakości życia. Ministerstwo Administracji i wychodzi z założenia, że pełne wykorzystanie potencjału nowoczesnych technologii wymaga nie tylko budowy infrastruktury i usług, ale także wspierania kompetencji cyfrowych Polaków.

W ramach programu planuje się realizację czterech osi priorytetowych:

Oś priorytetowa I. Powszechny dostęp do szybkiego Internetu - alokacja UE - 1 020 222 652 EUR.

Cel szczegółowy 1. Wyeliminowanie terytorialnych różnic w możliwości dostępu do szerokopasmowego Internetu o wysokich przepustowościach.

Oś priorytetowa II. E - Administracja i otwarty rząd - alokacja UE 949 604 018 EUR.

Cel szczegółowy 2. Wysoka dostępność i jakość e - usług publicznych.

Cel szczegółowy 3. Cyfryzacja procesów back-office w administracji rządowej.

Cel szczegółowy 4. Cyfrowa dostępność i użyteczność informacji sektora publicznego.

Oś priorytetowa III. Cyfrowa aktywizacja społeczeństwa - alokacja UE 145 000 000 EUR.

Cel szczegółowy 5. Zwiększenie stopnia oraz poprawa umiejętności korzystania z Internetu, w tym e-usług publicznych.

Cel szczegółowy 6. Pobudzenie potencjału uzdolnionych programistów dla zwiększenia zastosowania rozwiązań cyfrowych w gospodarce i administracji.

Oś priorytetowa IV. Pomoc techniczna - alokacja UE 57 668 000 EUR.

Cel szczegółowy 7. Wsparcie procesu zarządzania i wdrażania programu.

Cel szczegółowy 8 Informacja, promocja i doradztwo.

- **Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG)**

W latach 2009 - 2014 działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego otrzymały wsparcie w wysokości około 60 000 000 euro w ramach europejskiego dziedzictwa kulturowego dzięki Mechanizmowi Norweskiemu oraz Europejskiemu Obszarowi Gospodarczemu przez priorytet dotyczący promowania różnorodności kulturowej i artystycznej. Mechanizmu Norweskiego był dopiero opracowywany. Z udostępnionych przez Punkt Informacyjny Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju nt. funduszy norweskich i EOG wynika, że kolejne środki w ramach tego funduszu będą dostępne na podobnych - do istniejących - zasadach i priorytetach wsparcia.

11. Realizacja i finansowanie przez gminę Kawęczyn zadań z zakresu ochrony zabytków

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, na każdym właścicielu i posiadaczu zabytku spoczywają obowiązki, wynikające z zasad sprawowania opieki nad zabytkami. Dbanie o stan zabytku, tym samym ponoszenie nakładów na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane spoczywa na właścicielu i posiadaczu obiektu zabytkowego, dysponującego tytułem prawnym do zabytku. W przypadku jednostki samorządu terytorialnego prowadzenie i finansowanie wspomnianych prac i robót jest zdaniem własnym. Pełna realizacja zadań z zakresu ochrony zabytków przez samorząd gminny powinna przebiegać dwutorowo, uwzględniając poniższe priorytety:

- 1) opieka nad zabytkowymi obiektami i obszarami, których właścicielem lub współwłaścicielem jest gmina Kawęczyn;
- 2) kształtowanie przestrzeni publicznych oraz ochrona dziedzictwa kulturowego (w tym krajobrazu kulturowego) na całym obszarze gminy Kawęczyn.

Gmina Kawęczyn jest właścicielem (posiada tytuł prawny) tylko 5 obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków. Szczegółowy wykaz został przedstawiony w tabeli poniżej (Tabela nr 7). Gmina jako właściciel tych zabytków jest ustawowo zobligowana do opieki nad tymi obiektami: utrzymywania w dobrym stanie technicznym, przeprowadzania remontów i bieżących konserwacji. Niezależnie od zapisów legislacyjnych gmina Kawęczyn powinna dołożyć wszelkich starań, aby stan zabytków, jak i całej przestrzeni publicznej, wpływał pozytywnie na jakość życia mieszkańców, a turystów zachęcał do dłuższych pobyków.

Tabela nr 7. Obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków, których gmina Kawęczyn jest właścicielem

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	ADRES	OBIEKT	FORMA WŁASNOŚCI
1	Będziechów	nr 12, dz. nr 235/1, nr KW: 31805	budynek mieszkalny	własność (jeden lokal mieszkalny sprzedano na własność w 2013 r.)
2	Chocim	nr 16, dz. nr 73/2	kapliczka w zespole dworskim	własność
3	Dzierzbotki	nr 22, dz. nr 365	kapliczka	własność
4	Marcjanów	Nr 49, dz. nr 295/2	kapliczka	własność
5	Tokary	dz. nr 115/4, nr KW: 35569	oficina dworska	własność

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

Gmina Kawęczyn co roku z budżetu udziela dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach ruchomych i nieruchomych, co reguluje uchwała nr XXIX/132/09 Rady Gminy Kawęczyn z dnia 25.05.2009 r. Gmina dodatkowo planuje wspierać finansowo prace konserwatorskie i remonty zabytków również w latach obowiązywania Gminnego programu opieki nad zabytkami. Zaleca się, aby finansowe wsparcie gminy w latach 2015 - 2018 przy zadaniach z zakresu opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego, w miarę możliwości, z każdym kolejnym rokiem systematycznie wzrastało do pewnego, stałego poziomu finansowania (np. procentowego udziału w corocznie uchwalanym budżecie). Pozwoli to potencjalnym beneficjentom na zaplanowanie inwestycji w perspektywie kilkuletniej (np. gdy w ciągu jednego roku nie jest możliwe zakończenie prac). W 2015 r. gmina planuje przeznaczyć na ochronę i opiekę nad zabytkami 47 100,00 zł. Wysokość środków, które zostaną przeznaczone na ten cel będzie ostatecznie zależała od kondycji budżetu gminy w danym roku. Dotacje gminy w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami przedstawia Tabela nr 8.

Tabela nr 8. Dotacje gminy w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami

ROK	PLAN W ZŁ	PRZEKAZANE DOTACJE W ZŁ	ZADANIE
2011	17 500,00	7 500,00	część konserwacji polichromii we wnętrzu kościoła pw. Siedmiu Boleści NMP w Kowalach Pańskich
2012	33 000,00	25 000,00 5 000,00 3 000,00	prace restauratorskie na stropie kościoła pw. św. Andrzeja Apostoła w Tokarach prace przy ołtarzu głównym w kościele paraf. pw. Siedmiu Boleści NMP w Kowalach Pańskich odtworzenie schodów wewnętrznych, wymiana podłogi i podestów oraz uzupełnienie innych elementów drewnianych w wieżach kościoła w Przespolewie (gmina Ceków; do parafii należą miejscowości z terenu gminy Kawęczyn)
2013	20 000,00	10 000,00	wymiana drzwi wejściowych do kościoła pw. Siedmiu Boleści NMP w Kowalach Pańskich
2014	28 000,00	20 000,00	wykonanie drzwi głównych do kościoła, renowacja i montaż drzwi z wieży (kruchty) w kościele pw. Św. Andrzeja Apostoła w Tokarach
2015	38 000,00 - na dotacje 100,00 - na zakup materiałów 9 000,00 - na zakup usług	0,00	

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

Kolejnym rozwiązaniem polepszającym stan zachowania lokalnych zabytków jest występowanie gminy w roli partnera przy projektach unijnych lub ministerialnych, w których beneficjenci (właściciele zabytków) często nie są w stanie zapewnić wymaganego wkładu własnego. Takie działania z pewnością podniosłoby poziom życia mieszkańców oraz atrakcyjność turystyczną gminy Kawęczyn.

Zadania Gminnego programu opieki nad zabytkami mogą też być realizowane przez instytucje kultury podległe gminie lub funkcjonujące na jej terenie (np. regionalne izby tradycji, domy kultury, biblioteki) w ramach działalności bieżącej. Ponadto (w zakresie ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie) gminy mogą wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe (między innymi stowarzyszenia, parafie).

12. Bibliografia

1. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. 2014 poz. 1446);
2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.- Dz. U. nr 78 poz. 483, ze zm.);
3. Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (t. j. Dz. U. 2012 poz. 642, ze zm.);
4. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t. j. Dz. U. 2012 poz. 647, ze zm.);
5. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r.- Prawo budowlane (t. j, Dz. U. 2013, poz. 1409);
6. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r.- Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2013 poz. 1232);
7. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t. j. Dz. U. 2013 r. poz. 627);
8. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t. j. Dz. U. 2014 poz. 518);
9. Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t. j. Dz. U. 2012 poz. 406);
10. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (t. j. Dz. U. 2014 poz. 1118);
11. Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (t. j. Dz. U. 2012 poz. 987);
12. Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (t. j. Dz. U. 2011 nr 123 poz. 698, ze zm.);
13. Ustawa z 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. 2014 poz. 782);
14. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. 2011 nr 113, poz. 661);
15. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (t. j. Dz. U. z 2014 r. poz. 399);
16. Materiały udostępnione przez Urząd Gminy w Kawęczynie;
17. Materiały konserwatorskie udostępnione w siedzibie WKZ o. Konin;
18. Paulina Bocian, Monika Jatczak, Mała architektura sakralna Gminy Kawęczyn. Krzyże i kapliczki przydrożne; Kawęczyn, październik 2014;
19. Ks. dr Henryk Witczak, Dziedzictwo wieków - z dziejów Gminy Kawęczyn; Kawęczyn - Konin 2010;
20. www.umww.pl;
21. www.powiat.turek.pl;
22. www.kaweczyn.pl;
23. www.nid.pl;
24. www.nimoz.pl;
25. www.stat.gov.pl/gus;

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Kawęczyn na lata 2015 - 2018

26. www.isap.sejm.gov.pl;
27. www.wikipedia.pl.

13. Spis tabel, zdjęć

1. Tabela nr 1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków w gminie Kawęczyn;
2. Tabela nr 2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków ruchomych w gminie Kawęczyn;
3. Tabela nr 3. Obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków w gminie Kawęczyn;
4. Tabela nr 4. Stanowiska archeologiczne na terenie gminy Kawęczyn;
5. Tabela nr 5. Zestawienie stanowisk archeologicznych zewidencjonowanych i wpisanych do rejestru zabytków ze względu na funkcję;
6. Tabela nr 6. Analiza SWOT;
7. Tabela nr 7. Obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków, których gmina Kawęczyn jest właścicielem;
8. Tabela nr 8. Dotacje gminy w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami;
9. Zdjęcie nr 1. Dwór w Chocimiu;
10. Zdjęcie nr 2. Park w Chocimiu;
11. Zdjęcie nr 3. Dwór w Kawęczynie;
12. Zdjęcie nr 4. Dwór w Żdżarach;
13. Zdjęcie nr 5, 6. Kościół pw. Siedmiu Boleści NMP, Kowale Pańskie;
14. Zdjęcie nr 7. Plebania, Kowale Pańskie nr 5;
15. Zdjęcie nr 8. Wiatrak koźlak, Marcjanów;
16. Zdjęcie nr 9, 10. Kościół parafialny pw. św. Andrzeja, Tokary.